

Středoškolská odborná činnost 2005/2006

Obor 14 - Pedagogika, psychologie, sociologie a problematika volného času

Internalizovaná homofobie

Autor:

Milan Blaha

Havlíčkovo gymnázium, Štáflova

2063, 580 01 Havlíčkův Brod,

3. ročník

Konzultant práce:

Bc. Jana Bierzová

Sociologický ústav Akademie věd

České republiky

Jilská 1, 110 00 Praha 1

Havlíčkův Brod 2006

Kraj Vysočina

Prohlašuji tímto, že jsem soutěžní práci vypracoval samostatně pod vedením Bc. Jany Bierzové a ostatních konzultantů uvedených v práci a veškerou použitou literaturu a další informační zdroje včetně internetu jsem uvedl v seznamu literatury.

V Havlíčkově Brodě 14. 2. 2006,

.....
Milan Blaha

Obsah:

1	Abstrakt
2	Poděkování
3	Úvod
3.1	Homofobie
3.2	Homofobie a coming-out
3.2.1	První fáze
3.2.2	Druhá fáze
3.2.3	Třetí fáze
3.2.4	Čtvrtá fáze
3.2.5	Pátá fáze
3.2.6	Šestá fáze
3.3	Homofobie a upevnění heterosexuální i genderové identity
3.4	Ars erotica a scienta sexualis
4	Cíle práce
5	Metodika
6	Výsledky a diskuse
6.1	Otázky týkající se mutuální masturbace
6.1.1	Mutuální masturbace v závislosti na věku
6.1.2	Mutuální masturbace v závislosti na velikosti sídla
6.1.3	Mutuální masturbace v závislosti na liberálním prostředí
6.1.4	Mutuální masturbace v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání
6.1.5	Mutuální masturbace v závislosti na sexuální orientaci
6.1.6	Interpretace výsledků
6.2	Otázky týkající se heterosexuálního pohlavního styku
6.2.1	Incidence v závislosti na věku
6.2.2	Incidence v závislosti na vzdělání
6.2.3	Incidence v závislosti na sexuální orientaci
6.2.4	Interpretace výsledků
6.3	Otázky týkající se vnímání okolí a české společnosti
6.3.1	Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na velikosti sídla
6.3.2	Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na liberálním prostředí
6.3.3	Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na vzdělání
6.3.4	Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na věku
6.3.5	Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na sexuální orientaci
6.3.6	Interpretace výsledků
6.4	Otázky týkající se přihlášení se k homosexuální orientaci
6.4.1	Coming-out v závislosti na vzdělání
6.4.1.1	Coming-out směrem k rodičům
6.4.1.2	Coming-out směrem k blízkým přátelům
6.4.1.3	Coming-out směrem k spolupracovníkům
6.4.2	Coming-out v závislosti na liberálním prostředí
6.4.2.1	Coming-out směrem k rodičům
6.4.2.2	Coming-out směrem k blízkým přátelům
6.4.2.3	Coming-out směrem k spolupracovníkům
6.4.3	Interpretace výsledků

6.5	Přemýšlím o sebevraždě
6.5.1	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na věku
6.5.2	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na velikosti sídla
6.5.3	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na sexuální orientaci
6.5.4	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na rodinném prostředí
6.5.5	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na liberálním prostředí
6.5.6	Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na vzdělání
6.5.7	Interpretace výsledků
7	Závěr
8	Literatura

1 Abstrakt

„Pokud se setkáváme s populací mužů, kteří se za žádných okolností nedokáží vzrušit s osobami stejného pohlaví, jedná se o bezprecedentní kulturní jev, který nemá obdoby a zasloužil by si vysvětlení.“ Halperin

Internalizovaná homofobie je sebezáchovná emoce homosexuálů spojená s přijetím vlastní homosexuality a odlišnosti. Jedná se o posttraumatický stresor z druhé fáze coming-outu, jak jej popisuje Cassová, který je během dalších fází coming-outu odstraňován. Původ internalizované homofobie lze hledat i v širším kontextu sociální konstrukce (homo)sexuality. Homosexualita není vnímána jako perverze, které je schopen více méně každý, ale jako osud, něco, co je uloženo v nejnějnějším jádře osobnosti - vzniká coming-out. V důsledku vymezení homosexuality vůči heterosexuality a „konstrukce osudovosti“ vyvstává potřeba homosexuálů se také vůči homosexualitě vymezit, k čemuž slouží homofobie. Homosexuální identita každého jedince je konstrukcí heteronormativity, a proto lze říci, že společnost do značné míry určuje, jaké psychické a osobní problémy homosexuál má. Homosexuál přijímá homosexualitu takovou, jakou mu ji heterosexuálistus vytvoří. Stále větší vymezování homosexuality a heterosexuality, společenský tlak na identifikaci se „správnou“ orientací a absence společenských institucí spojených s homosexualitou („homofobní“ mlčení a negativní konstrukce) způsobují, že coming-out se stává extrémnějším, objevuje se např. přenesená suicidální aktivita směřovaná k rodičům. Čím extrémnější je ale coming-out, tím pravděpodobnější je jeho dokončení, tedy syntéza homosexuální identity jedince s heteronormativní společností - klesá počet egodystonických homosexuálů. Práce se snaží ukázat, jak sociální konstrukty heterosexuálistu vytvářejí homosexuální identitu, psychické i partnerské problémy homosexuálů, které se zpětnou vazbou promítají v konstrukci heterosexuálistu. Práce také poukazuje na nezastupitelnou roli blízkých přátel v procesu přijetí minoritní sexuální orientace.

2 Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval všem osobám zúčastněným v tomto projektu. Mé poděkování patří především 475 anonymním účastníkům průzkumu, jejichž ochota a důvěra mi dovolily tuto práci napsat. Díky patří také konzultantům této práce, především Bc. Janě Bierzové z oddělení Gender&Sociologie Sociologického ústavu Akademie věd v Praze, cenné rady a pomoc poskytli Mgr. Zdeněk Sloboda (Fakulta sociologických studií Univerzity Karlovy v Praze), dr. Lumír Gatnar (Sociologický ústav AV ČR), doc. Milan Tuček (Sociologický ústav AV ČR), PhDr. Marie Čermáková (Sociologický ústav AV ČR), Mgr. Martin Fafejta, PhD. (Katedra sociologie Filozofické fakulty Palackého univerzity), prof. PhDr. Petr Weiss, PhD. (Sexuologický ústav 1. LF UK) a Mgr. Hynek Bouchal, PhD. (Havlíčkovo gymnázium). Za nezištnou pomoc především děkuji pracovníkům Psychiatrické léčebny Havlíčkův Brod. V neposlední řadě děkuji všem lidem, kteří si nepřáli být v této práci jmenovitě uvedeni a kteří mi radou, názorem, pomocí při shánění literatury a řešení dalších dílčích problémů významně pomohli. Bez nich bych tuto práci nikdy nemohl napsat.

3 Úvod

Studuje-li sociolog např. oblast politiky či pracovních vztahů, většinou se ho neptáme, co ho k tomu vedlo. Věnuje-li se někdo sociologii sexuality, mnohdy se pídíme po jeho motivech, pro mnohé zajímavějších než výzkum sám, jako by každý takový sociolog musel být zvrhlík lačný po pohledu do cizích ložnic či osoba, která si svým výzkumem řeší své osobní problémy spojené s vlastním sexuálním založením [13].

Musíme si přiznat, že nikdo není schopen o všech otázkách spojených s lidskou sexualitou a sexuálním životem diskutovat a otevřeně hovořit. Jedná se o oblast prosycenou strachem, tmou intimity, niternosti a pocitem, že takové věci na veřejnost nepatří¹. Problematika lidské sexuality není ani klasickým tématem práce SOČ, mnohem častější jsou „cudnější“ a „společensnější“ témata bez vnitřních kontroverzí, které pociťuje především autor. Vystává i problém skutečně vědecké práce, respektive toho, co je vlastně vědecké a zda práce SOČ alespoň trochu vědecká musí být. S tím samozřejmě souvisí i problematika hodnocení takové práce. Jaká je hodnotnější? Je to metodicky čistá práce, která nikoho nerozruší a nevyvolá žádné emoce (pokud zanedbáme možnost, kdy porotce v mnoha metodických „zvěrstvech“ najde konečně něco čistého)? A nebo práce metodicky pochybná, která přináší mnoho podnětů a myšlenek pro dlouhou diskusi? Vždyť i kdyby se podařilo prací pouze donutit čtenáře k zamyšlení na toto téma, je to úspěch větší než vadnoucí vavřín chvilkového úspěchu.

S (pa)vědou a (ne)úspěchem souvisí i problematika Veřejného anonyma a hrozba „duševní totality“ [54], která se stala suverénně nejdiskutovanějším problémem časopisu Vesmír za několik posledních let a která dokázala i slovně klidné profesory notně zvednout ze židlí takovým způsobem, že redakce časopisu musela diskusi uměle ukončit. Tato problematika rozhodně není aktuální jen v oblasti věd přírodních. Jde o pojetí vědy; buď jako konkurenčního souboje konceptů „hotového“ vědění, v případě humanitních věd se nebojím použít výrazu moudrosti, nebo jako globálního brainstormingu, při kterém se i z nesmyslu či omylu může zrodit něco vynikajícího, kde i poněkud netradiční úvod na trochu jiné téma automaticky nestigmatizuje práci, jež uvozuje. Odhalení Veřejného anonyma totiž útočí na nejsilnější instituce, např. na zbožštělé (zvláště to povinné školní) vzdělání. Ukazuje obrovské rozpory mezi základní filozofií lidského kontinuálního poznávání (jako osobní a exkluzivní cesty zkušenosti k vlastnímu pohledu na svět kolem) a nejběžnější (a proto i nejvíce tabuizovanou), nezbytnou cestou člověka ke vědění, které představuje především pramen společenského postavení a moci [13, 15]. Humanitní vědy, psychologii a sociologii nevyjímaje, jsou podle mého názoru působením Veřejného anonyma stíženy stejnou měrou, zvláště když si uvědomíme, že se tyto vědy dotýkají těch nejniternějších a nejdůležitějších záležitostí každého člověka i celé společnosti.

Ve snaze pochopit lidské chování a duši „obnažuje“ výzkumník nejen subjekty svého výzkumu, ale i sám sebe. Jen tento pohled do duše autora a „zkoumaných“ lidí má ve společenských vědách hodnotu. Stále však naráží na instituce, konstrukty i metodickou nedostatečnost (někdy i neznalost), které zabraňují úplnému „svlečení“ a které naprosto fundamentálním způsobem ovlivňují závěry studia i to, co se vůbec bude studovat. Strach z trapného neúspěchu, který zvláště na poli sociologie či psychologie (homo)sexuality, často nutí výzkumníka opustit

¹ Foucault [15] zajímavým způsobem popisuje, jak a proč je tomu tak.

zajímavé téma a „přeorientovat se“ (snad i díky internalizované homofobii) na něco méně kontroverzního, třeba na „milou“ heterosexuální a problematiku manželství, případně využít Veřejného anonyma, tzn. například obalit práci dlouhým seznamem použité a vážené literatury, hojně používat odborné termíny a cizí slova, neboť práci na první pohled jasně vědeckou nelze nikdy zcela odsoudit, i za formu a styl jsou přece body¹. Do této složité situace vstupují i výzkumníkova přání a představy o výsledku. Působení těchto přání nejsou schopny zcela eliminovat ani nejexaktnější a nejempiričtější metody. Navíc svou roli hraje i neustálý souboj snahy o co nejzajímavější práci se snahou o co nejmenší bulvarizaci a přílišné zjednodušení problému. Právě bulvarizace není v senzacechtivém světě vzácným jevem. Lze sice namítnout, že za sociologickou práci nelze považovat každý brak, nicméně kdo může rozhodnout, zda má větší společenský dopad v oblasti humanitních věd kniha výpovědí znásilněných žen, ze které je silně cítit především komerce, či seriózní sexuologická studie přístupná jen úzké skupině odborníků?

Nechci na tomto místě znásilňovat papír velkými slovy o tom, jak moc mi záleží na tom, aby tato práce přispěla k větší toleranci. Pokud se mi podaří alespoň trochu oslovit čtenáře a přimět ho k zamyšlení nad jedním či dvěma lidmi, které osobně zná, mělo moje úsilí smysl.

¹ Paradoxní, ale zároveň nesmírně pravdivé je však konstatování, že pouze nositel norem, který je sám velmi dobře zná a ctí, je může změnit (nebo o nich veřejně pochybovat).

3.1 Homofobie

Každý z nás jistě někdy zaslechl pojem „homofobie“, poprvé použitý Georgem Weinbergem v roce 1967 a definovaný v jeho knize *Society and the Healthy Homosexual* z roku 1972. Jistě si všichni dokážeme představit, co se pod tímto pojmem skrývá. Negativní postoje a strach směřovaný vůči homosexuálům, svým vlastním homosexuálním sklonům, chování a homosexualitě jako takové se však netýkají jen netolerantního chování heterosexuálů, ale i samotných homosexuálů. Lze říci, že v naší společnosti je internalizovaná homofobie, příčina strachu z vlastní sexuality, dysforie, emoční ambivalence, depresivních stavů, anxiózních nálad spojených se sebevražednými sklony a úzkostným afektem (raptus) homosexuálů, mnohem vážnějším problémem než projevy netolerance ze strany heterosexuální většiny. Její překonání je nezbytné pro přijetí vlastní osobnosti, existence homosexuality i homosexuální komunity. Třetí sférou homofobie jsou negativní postoje mezi jednotlivými skupinami homosexuálů, směřované především k transgenderům a osobám, které plně naplňují stereotypy spojené s homosexualitou¹. Všechny tyto „větve homofobie“ vycházejí ze společného kmene internalizovaného heterosexuálního. [1, 4, 5, 7, 11, 12, 18, 19, 21, 26, 28, 32, 34, 36, 40, 51, 57]

3.2 Homofobie a coming-out

Homofobie sehrává výraznou úlohu v procesu sebepoznání, sebepřijetí a vytvoření vlastní identity homosexuálů i heterosexuálů. Hraje proto významnou roli během coming-outu, který je v naší heterosexuální společnosti Foucaultovy sciency sexualis nevyhnutelný² [35, 51].

Existuje mnoho představ o tom, jak coming-out probíhá. Nejvíce přijímaný je následující model o šesti etapách [35, 36, 51], který popisuje počátek odmítání heterosexuální identity, její úplné odvržení, přijetí vlastní identity a následné přijetí společnosti založené na heterosexuálních normách a hodnotách jako nezvratné reality, kterou nelze jako původce utrpení odmítat. Ve velkém počtu případů jedinec ale neprojde všemi šesti etapami, některé etapy vynechá, v jiných naopak může setrvat celý život, aniž by dosáhl teoretického dokončení coming-outu. Může dojít částečně i k regresi, avšak proces obsahuje i zlomy, ze kterých již není cesty zpět³. Důležitý je i fakt, že jen velmi málo lidí projde coming-outem až do konce, jedinec většinou „ustrne“ v určité fázi, kterou považuje za optimální. Chování určitého jedince obvykle naplňuje znaky různých fází coming-outu, jak budou popsány dále, proto je možno následující model o šesti fázích vycházející z modelu coming-outu podle Cassové [35, 36, 52] chápat i jako syntézu možných a nejčastějších scénářů a variant chování.

¹ Zde může sehrát důležitou roli i skutečnost, že tak zvýrazňují negativní představu o homosexualitě, jak ji heterosexuálové líčí v mnohých vtípech a narážkách. Ta musela být v průběhu coming-outu u homosexuálu zcela přebudována.

² Žijeme ve společnosti, která nám ještě před narozením jednoznačně určuje všechny cesty, kterými se v životě můžeme vydat. Můžeme si zvolit cestu, kterou půjdeme, ale pouze z výběru, kterého se nám dostává. Pokus vytvořit cestu novou je předem odsouzen jako neschopnost si vybrat, jako pomatený únik blázna z dosahu vševědoucí a všemohoucí matky vědy posvěcující společenské normy, která svým dětem dopřává přece jen to nejlepší, přirozené a normální. Vědění znamená moc, takže ten, kdo zpochybňuje moc, se snadno stává naprosto bezmocným. Stává se nesrozumitelným člověkem mezi proudy, cizincem pro všechny.

³ Ten, kdo se jednou veřejně ke své homosexualitě přihlásí, toto prohlášení nemůže odvolat, aniž by se z něj stal zpátky „čistý“ heterosexuál. Popřel totiž homofobní „složku“ svého genderu.

Tento model je občas přijímán i pro bisexuální coming-out. Nelze ale posoudit, do jaké míry je tato představa relevantní, spíše je třeba hledat společné body a momenty. V případě bisexuálů nedochází k takovému rozporu mezi společenskými institucemi a konstrukty, bisexualita je společensky lépe tolerovatelná a nenarušuje tolik heterosexuální instituce, a tak nelze model Cassové zcela přijmout [50]. Diskuse se samozřejmě odvíjí od fundamentálního problému, zda vůbec tato nejtajemnější lidská minoritní sexuální orientace jako taková existuje [2, 3, 16, 50, 51]. Samozřejmě má každý právo se hlásit k bisexualitě. Nicméně představa asertivního nekonformního bisexuála, který hledá jen fyzicky atraktivního či jinak zajímavého partnera bez ohledu na pohlaví a na sexuální orientaci, je v mnohých ohledech těžko s tímto modelem slučitelná. Zvláště pokud se na něj díváme optikou sociální konstrukce homosexuality¹. Bisexuálové jsou vnímáni (a pravděpodobně se tak většinou vnímají i sami) jako 96% i 4% [50], jako skupina stojící na obou oddalujících se březích². U mnoha heterosexuálů mohou tyto lidi vyvolávat vzpomínky na vlastní homosexuální zkušenosti (substituční sexuální aktivita, *vězeňská homosexualita*), které však neohrozily jejich heterosexuální identitu. Dostáváme se tak do situace, kdy intimní styk mezi jedinci stejného pohlaví je mnohem více akceptovatelný než citový vztah³, který je jednou z předních (heterosexuálních) hodnot - nazývá se nejlepší přítel(kyně). Společenské instituce nám striktně diktují, koho a jak máme milovat, s kým chodit na pivo, s kým tančit a s kým chtít zůstat do konce života [2, 7, 10, 12, 13, 21].

Podobně lze diskutovat i o rozdílech mezi coming-outem homosexuálních mužů a žen. Je zřejmé, že genderové rozdíly se musejí projevovat i zde. Mužský coming-out je bouřlivější, veřejnější a motiv vyhranění se vůči něčemu je mnohem více zdůrazňován⁴. Odráží se tedy rozdíly společenského pohledu na mužskou a ženskou homosexualitu pramenící z genderů [35, 36, 51].

3.2.1 První fáze

První fáze coming-outu je charakterizována zmatkem v identitě. Jedinec začíná pochybovat o své heterosexuální identitě a orientaci. Stále se sice považuje za heterosexuála, ale začíná si uvědomovat, že jeho určité chování a přání mají relativně jasný homosexuální charakter a zdají se být nebo jsou naprosto neslučitelná s heterosexuální identitou. Uvědomuje si, že jeho přání a sny vybočují z rámce sexuality, jak je prezentována majoritní heterosexuální společností, jeho okolím, medií a školou. Takový zmatený člověk se většinou buď snaží (viz *Ars erotica* a *scientia*

¹ Bisexuál přijímá „jen“ svoji odlišnost a bisexuální identitu, homosexuál přijímá ještě určitou společenskou konstrukci homosexuality, jakousi „homosexuální roli“, která mu umožňuje se např. nechat zaregistrovat se svým přítelem, ale zároveň ho svým způsobem „vytrhává“ z heteronormativní společnosti.

² Lze také říci, že zatímco heterosexualita a homosexualita jsou stále většinou chápány jako ostře vyhraněné protiklady, obskurní bisexualita toto schéma narušuje. Není pozitivní ani negativní, nelze se proti ní ani vymezovat, a proto se domnívám, že tato minoritní orientace má ze sociologické stránky věci mnohem blíže k heterosexualitě. Bisexuálové nejsou tak silně stíženi vnitřními konflikty spojenými s jejich minoritní orientací.

³ Toto tvrzení neplatí jen pro heterosexuály. Zatímco sexuální „vybití“ je téměř automatické, značnému počtu homosexuálů dělá velký problém navázat vztah (bohužel často jen začít rozhovor, na schůzku přijít či jen aktivně partnera hledat) s osobou stejné orientace, což není způsobeno jen specifickou charakteristikou internetového seznamování, které spojuje lidi různého věku, zaměstnání, zálib a především hodnot jen na základě homosexuální orientace. I zde významnou roli hraje internalizovaná homofobie a absence společenských institucí spojených s homosexualitou. [18]

⁴ Gay mnohem častěji projde všemi fázemi. Pokud totiž homosexuál prožívá určitou krizi, nemůže v tomto stavu setrvat celý život.

sexualis) vyhledat informace o homosexualitě¹, tato přání a sny intenzivně potlačuje nebo se je snaží nějakým způsobem „vyléčit“, např. heterosexuálním vztahem [21, 35, 36, 50, 51]. Lze také říci, že paralela této fáze se může vyskytovat i u heterosexuála s homosexuální zkušeností. Právě tak se v tomto období identifikují i sami homosexuálové [3, 10, 14, 23, 40].

3.2.2 Druhá fáze

Druhou fází představuje porovnávání identity. V této etapě se člověk vyrovnává s možným odsouzením okolí. Uvědomuje si, že se liší od svých vrstevníků, rodinných příslušníků, spolužáků, přátel i společnosti. Důsledkem těchto pocitů může být snižování heterosexuálních institucí, norem, hodnot a osob v okolí. Často se jedinec izoluje od (heterosexuální) společnosti, vnitřně přijímá roli zatracence, člověka bez příslušnosti, budoucnosti, přátel, rodiny a lásky². Sám trhá síť heterosexualismu, která mu doposud dávala pocit bezpečí, pocit příslušnosti a tvořila rámec všeho pozitivního, co zažil i plánoval. Homosexuál si začíná připouštět, že heterosexuální síť ho spoutává a se strachem pohlíží do neviditelné, neznámé a tajemné homosexuality. Bojí se po hlavě skočit do homosexuální tmy. Člověk říká sám sobě [51]: „Možná, že jsem homosexuál.“ Velice opatrně a s velkými strachem začíná uvažovat nad možnými důsledky své homosexuální identity, nenápadně a s nesmírnými obavami svou novou potenciální identitu zkouší. Zjišťuje tak reakce okolí. Silně vnímá veškeré negativní reakce, kterým se chce vyhnout. V této fázi (a často nejen v ní) nesmírně silně „prožívá“ veškeré sociální interakce. Všechny doposud banální mezilidské vztahy nabývají nesmírné důležitosti. [21, 35, 36, 51]

Je nutné si také od základu změnit přístup k homosexualitě a rozptýlit negativní význam tohoto slova, který částečně znemožňuje přijetí homosexuální identity [21, 35, 36, 51]. Na tomto místě je třeba poznamenat, že ne vždy je jedinec schopen negativní obraz homosexuality zcela rozptýlit³. Někdy dochází k určitému kompromisu, kdy se člověk snaží „vyjednávat“ sám se sebou. Výsledkem těchto snah jsou heterosexuální vztahy nebo lidé, kteří si nasazují masku (a to směrem k okolí i sami k sobě) asexuála („*velkého dítěte*“), pro kterého je sex a sexualita věcí neznámou a nepoznanou. Nemluvíme však výlučně o „klasických“ asexuálech, často to bývají lidé hýřící sexuálně podbarvenými narážkami, případně doslova šašci, kteří nespoutaným přívalem vtípu řeší problém vlastní sexuality, jenž je pro ně samotné velice bolestný [2, 3, 5, 11, 12, 16, 20].

Je sporné, do jaké míry lze negativní význam homosexuality zcela transformovat. Lze říci, že homosexuál přijímá z velké části homosexualitu a hlavně homosexuální identitu takovou, jakou mu ji normativní heterosexualismus vytvoří⁴. Gayové relativně často sami používají slova jako „teplý“, „buzna“, „homouš“ atd., která mají jasně hanlivý charakter. Podstata tohoto jevu spočívá v tom, že i jazyk je do značné míry „heterosexuální“ [13], neexistují jazykové prostředky, a tak je

¹ V tomto směru je každý internetový server v češtině seriózně a dostatečně informující o homo/bisexualitě a homosexuálním chování neocenitelný.

² Velmi časté jsou i racionalizační procesy. Jedinec se snaží si svoji orientaci vysvětlit. Přemýšlí, kdo z jeho rodičů je homosexuál atd.

³ Právě přijetí negativní homosexuality za vlastní, zničení heterosexuálního „já“ (často dochází k určitému zlomovému bodu, kdy najednou heterosexuální „já“ zanikne, a tento zlomový bod je jedno z největších traumat v homosexuálově životě), je příčinou ztráty duševní pohody a internalizované homofobie, která je v dalších fázích coming-outu odstraňována. Nicméně je sporné, do jaké míry vůbec lze tento stresor odstranit.

⁴ Potřeba sociálních institucí spojených s homosexualitou.

mnohem jednodušší hrdě a navzdory hanlivému významu tato označení přijmout.¹ Používat dlouhé neutrální korektní výrazy je nepraktické, pro mnohé více urážející než nadávky, protože např. slovo „homosexuál“ posunuje problematiku minoritní sexuální orientace zpět do psychiatrických léčeb, mezi lékařské diagnózy. Urážky mohou ranit, ale vyslovují je lidé, po jejichž přijetí homosexuál touží. Navíc slovo „homosexuál“ podle mnohých až příliš zdůrazňuje sexualitu, důležitější je přece citová orientace².

„Rodící se homosexuálové“³ jsou ze sociologického hlediska téměř nedostupnou skupinou. V této etapě sebepoznání ale nejčastěji dochází k sebevražednému jednání. Značné procento gayů v tomto „anomickém“ období o sebevraždě přemýšlí [2, 3, 12, 19, 21, 27, 28, 33, 47]. Jedná se totiž o období náznaků a krize, které je často ze strany rodičů interpretováno jako pubertální vzdor či trudnomyslnost, jež nevyvolává patřičnou pozornost. Je třeba podtrhnout slovo patřičnou, které znamená vhodnou ve velikosti i charakteru. Jak ještě bude uvedeno dále, vztah jedince k rodičům je podle mého názoru nejožehavější téma, a to nejen v tomto období.

3.2.3 Třetí fáze

Třetí etapu charakterizuje tolerance vlastní identity. Nyní si jedinec plně uvědomuje svou homosexuální orientaci, akceptuje své sociální a emociální potřeby a začíná se stýkat s ostatními homosexuály⁴. Okolí jej ale stále považuje za heterosexuála, v mnohých případech i za antihomosexuála (což samozřejmě může nastat i v předcházejících etapách), protože se tak sám stále prezentuje [52]. Suicidální aktivita ustupuje a lze ji charakterizovat jen jako určité projevy regrese spojené s nějakým afektem [2, 3, 12, 19, 27, 33, 47, 51].

3.2.4 Čtvrtá fáze

Ve čtvrté fázi se již homosexuál na svou orientaci nedívá jen jako na neblahý osud, ale jako na možnou alternativu, která je téměř rovnocenná heterosexuality. Kontakty s homosexuální komunitou jsou častější, i když je jedinec stále považován za heterosexuála. V této etapě však dochází ke coming-outu, jak jej vnímá většina homosexuálů, tedy k veřejnému přihlášení se (i když vlastně stále k přiznání se) ke své orientaci, a tak jsou položeny základy pro následnou homosexuální identitu. Tímto prohlášením se snižuje rozpor mezi vnímáním sebe samotného a pohledem společnosti, dochází však i ke sporu mezi přijetím vlastní osobnosti a neakceptujícími postoji okolí, na které reaguje následující etapa či regrese k předchozím fázím [51]. Takové neakceptující postoje však vyvolávají jen minimální riziko sebevražedných sklonů,

¹ Stejně jak se tomu stalo u slova *queer* či *gay* – první dalo jméno *queer-studies*, druhé se stalo korektním označením homosexuála.

² I zde pravděpodobně hraje svou roli internalizovaná homofobie a sociální konstrukce homosexuality. Sexuální styk mezi jedinci stejného pohlaví není „společenský“, přátelské vztahy k osobám stejného pohlaví „znají“ i heterosexuálové, existuje společenská instituce.

³ Tento příběh je velice vhodný, neboť velmi často dochází k ztrátě kontinuity s minulostí, případně události v minulosti dostávají jiný význam (např. polibek od opilého kamaráda atd.) [51].

⁴ Jedinec v této fázi přijímá své sexuální a citové preference, často se ale ještě neidentifikuje jako homosexuál a odmítá homosexuální komunitu. Odmítá sociální konstrukci homosexuality.

přestože jsou často velice bolestné, jedinec je na tuto bolest více či méně připraven¹, pokud zdárně vyřešil předchozí fáze. [2, 3, 12, 19, 27, 33, 47]

¹ Je zajímavé, že zatímco většina gayů chce po svém „společenském“ coming-outu vyvracet všechny homosexuální předsudky, na stresující ticho, které po prohlášení obvykle následuje, je připraven jen málokdo. Tento příklad ilustruje, že i „negativní konstrukce či instituce“ je lepší než žádná.

3.2.5 Pátá fáze

Pátou etapu můžeme nazvat etapou reakční. Člověk, který přijal homosexuální identitu, je sám na sebe hrdý [51]. Je hrdý na to, že dokázal překonat všechny předcházející bolestné a krizové etapy. Je hrdý na svou orientaci, pro kterou toho musel tolik vytrpět. Ta je pro něj hodnotou. Stává se aktivním členem různých sdružení za práva homosexuálů. Předcházející bolest způsobuje hněv na všechny, kteří veřejně vystupují proti homosexualitě. Všechny vtípy o homosexuálech, kterým se v první fázi možná hlasitě smál, nabývají obudného a nechutného rozměru. Tato reakce způsobuje i to, že jedinec rozlišuje lidstvo na heterosexuály a homosexuály. Kategorie „my“ a „oni“ často přetvářejí nebo přímo ničí mnoho dosavadních přátelských vztahů. Dochází k sekundárnímu odcizení a snižování heterosexuálních institucí, hodnot, osob i celé společnosti, podobně jako ve druhé etapě, kde jsou však negativní emoce směřovány proti sobě, nikoli proti většinové heterosexuální společnosti, jak je tomu ve fázi páté [2, 12, 14, 18, 21, 51]. Lze tedy souhrnně říci, že si tuto fázi jedinec nemusí prožít, pokud se setká s převažujícími silně pozitivními reakcemi svého okolí, a to především přátel a rodičů, kteří ho neodvrhnou či neopustí, ale aktivně a velice intenzivně dávají najevo, že na jejich vztahu se nic nezměnilo. Tato ideální představa však naráží na fakt, že na takové ideální kamarády a především rodiče jsou kladeny přílišné nároky. Zatímco se homosexuál vnitřně připravuje na přijetí své identity několik let, rodiče musejí začít adekvátně reagovat co nejdříve a oprostít se ode všech negativních emocí. To je možné jen tehdy, pokud si proces coming-outu svým způsobem procházejí také. Pokud totiž svou ratolest při tomto procesu tajně provázejí, určité náznaky je mohou přivést k podezření¹, a tak pro ně není potomkovo prohlášení takovým šokem. V každém případě si musíme uvědomit, že vztahy homosexuála ke své vlastní rodině jsou obvykle ty nejkomplicovanější, rodiče se o orientaci svého potomka dozvídají až jako téměř poslední. Rodič i dítě se pohybují na velice tenkém ledě, a tak by měly být obě strany co možná nejšetrnější. [2, 11, 14, 19, 29, 32, 35, 36, 40, 50, 51]

3.2.6 Šestá fáze

V poslední, šesté etapě si jedinec uvědomuje, že není možné lidi neustále třídit na kategorie „my“ a „oni“. Poznává heterosexuály, kteří akceptují jeho/její homosexuální identitu, podporují ho/ji, stávají se přáteli. Homosexuál odpouští heterosexualismu i heterosexuálům bolest a strach v předcházejících etapách a heterosexuálové opět získávají jeho důvěru. Z „já-homosexuál“ se stává opět jenom „já“, homosexuální orientace je již přijata a není ohrožena. Už není důvod zvláště ji zdůrazňovat. [51]

¹ Homosexuál však toto podezření může vnímat silně negativně a lze říci, že gay by měl být vnímán jako gay pouze tehdy, když si to sám přeje. V tomto směru je problematické rozhodnout, zda objevování biologického základu homosexuality a s tím spojené možnosti medicínské „diagnostiky“ alternativní orientace jsou krok správným směrem. Je pro homosexuála lepší být odmalička vychováván jako homosexuál? Zbavuje homosexuála vědění pouze bolesti coming-outu spojené s vytvořením nové identity nebo nám spíše dává moc o těchto lidech rozhodovat a kontrolovat je [15]? Už se nikdy nevrátí růžové trojúhelníky a sexuologická léčba? Má vždy vševědoucí „správná“ věda právo rozhodovat o tom, jak a s kým bychom měli žít? Není náš pohled na minoritní orientace (samozřejmě díky normativnímu heterosexualismu) až příliš sexualizován [13]? Proč mnohé z nás (a to bez ohledu na sexuální orientaci) při pohledu na staršího muže dívajícího se na malé děti, které stavějí sněhuláka, napadne slovo pedofil? Necítíme se sami jako pedofilové? Není tato asociace obrazem naší potřeby chránit heterosexuální instituce a hodnoty, které jsou existencí další přípustné orientace ohroženy? Nejsou v našem podvědomí homosexuálové vlky v rouše beránčím vnázejícími zmatek a strach do ovčince homosexuality?

3.3 Homofobie a upevnění heterosexuální i genderové identity

Homofobie představuje sociální fakt všech „klukovských“ part. Verbální projevy homofobie, tedy nadávky, jsou používány již v raném věku, kdy ještě nemají sexuální charakter. Sexualizují se až v procesu dospívání, kdy sehrávají důležitou roli v potvrzení vlastní heterosexuality mezi vrstevníky stejného pohlaví. Stejný jev lze pozorovat i ve fotbalových mužstvech, mužských věznicích, dětských domovech a všude jinde, kde jsou koncentrováni muži. Příčina tohoto jevu je zřejmá – heterosexualismus v důsledku přijetí homosexuality jako možné a přijatelné alternativy začíná pomalu pozbývat své normativnosti. [14, 21, 26, 40, 53]

Zajímavý je i fakt, že i přes všechny tolerantní postoje není značné procento heterosexuálů schopno být blízkými přáteli homosexuálů, protože se bojí, aby se nestali předmětem jejich sexuálního zájmu, respektive aby mezi nimi nevzniklo něco, co se vymyká normám heterosexualismu. Tato fobie se projevuje i tím, že zatímco ve společnosti heterosexuálních jedinců stejného pohlaví se heterosexuál obvykle svlékne, aniž by to pro něj bylo nějak zvláště stresující, v přítomnosti homosexuála se cítí „divně“, jako by se svlékal před jedincem pohlaví opačného [51]. Proto je také homosexuálům (zvláště ve skupinách dospívajících, kde jsou biologické pohlaví a gender spojeny nejtěsněji) přisuzována pozice jakéhosi třetího pohlaví¹ [13, 51]. Heterosexuál vnímá homosexuála jako muže, který nerespektuje sdílené předpoklady a heteronormativitu. Neví, jak se k němu má chovat, je nejistý, nechápe (např. proč se homosexuál dvoří ženám). Přestože jsou muži v homosexuální pornografii většinou heterosexuální, což platí i pro prostitutky², většina heterosexuálů by do gay-baru či na gay-chat nikdy nezavítala, protože právě tam se předmětem zájmu homosexuála mohou stát³. Pro většinu heterosexuálů jsou homoerotické praktiky s jiným mužem stresující⁴, stejně jako možnost, že je někdo stejného pohlaví může milovat. Mužský heterosexuální gender se jasně vůči mužskému homosexuálnímu genderu vymezuje, zároveň mužský homosexuální gender nemůže být zvláště v určité etapě formování heterosexuální identity akceptován. Chlapci v pubertě získávají právo na své vlastní tělo a sexualitu, dívky své tělo a sexualitu naopak ztrácejí [13]. Možný zájem homosexuála je tedy pro muže zpochybněním jeho genderu, jako by z něj někdo udělal najednou holku. Zajímavé je, že homosexuálové tento jev neznají, v procesu coming-outu se bojí ztráty „normality“, bojí se homosexuality jako takové, ale obvykle ne toho, že se stanou transgendery [51]. Homosexuální osobnost není coming-outem vytvořena jako homosexuální identita, nýbrž jen konstitucionalizována, potvrzena a také vymezena – přechodem do jednoho z teoretické

¹ Jako třetí pohlaví se do určité míry identifikují i homosexuálové. Jejich homosexuální mužský gender se od normativního heterosexuálního mužského genderu odlišuje, jejich mužská identita tedy také, jako by nebyli „pravými muži“. [14, 29, 32]

² Zdánlivý paradox přestává být paradoxem, pokud se na celou věc díváme optikou internalizované homofobie, coming-outu a sociální konstrukce homosexuality. Coming-out přináší stres spojený s přijetím vlastní odlišnosti, internalizovaná homofobie vnitřně stigmatizuje většinu homosexuálů a sociální konstrukce homosexuality určuje homosexuálům zvláštní místo ve společnosti. Heterosexuálové jsou „svazování“ pouze homofobní „složkou“ svého genderu, která z nich „dělá pravé muže“. Právě tato složka mužského genderu se nejvíce odráží ve vnímání vlastní genderové identity homosexuálů. [14, 29, 32]

³ Do gay-barů nechodí ani ženy, protože se tam cítí „neviditelné“. Nikdo je nevnímá, nikdo se o ně nezajímá, není tedy důvod, proč do gay-baru chodit. Internalizovaná homofobie tedy „chrání“ oba „heteronormativní“ gendery.

⁴ Zajímavé je, že pro spoustu mužů je zdravotní „bratr“ na místě klasické „sestřičky-ošetřovatelky“ jedním z největších stresorů nemocnice [5, 18, 26, 40]. I tento příklad ukazuje, jak úzce je homofobie spojená s mužským (heterosexuálním) genderem.

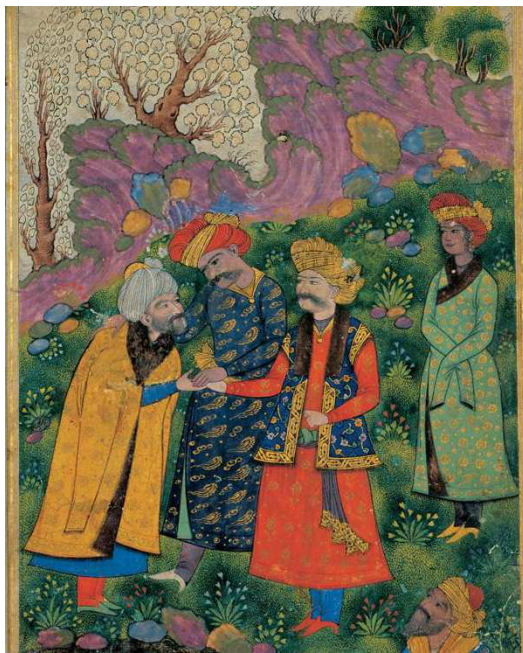
nekonečné řady mužských homosexuálních genderů. Lze tedy říci, že homofobie sehrává důležitou roli v uvědomění a potvrzení sexuální identity a orientace, a to jak homosexuální, tak heterosexuální¹ [4, 5, 6, 13, 14, 19, 21, 26, 31, 40, 53, 56].

Zajímavá je i práce, která se snaží sexuologicky osvětlit vztah mezi homofobií, respektive homofobní agresivitou heterosexuálních mužů a jejich homosexuálními sklony. Zatímco nehomofobní muži reagovali jen na stimuly heterosexuální a lesbické pornografie, stejně tak jako druhá skupina homofobních heterosexuálů, video s gay tematikou vyvolalo phalopletysmograficky detekovatelné vzrušení jen u homofobních heterosexuálů. Tyto výsledky naznačují přímou spojitost mezi homofobií a potlačováním vlastních homosexuálních sklony. [1]

¹ Už není jen jedna možná orientace a dva gendery, všichni jsme nuceni hledat svou sexuální identitu.

3.4 Ars erotica a scienta sexualis

Ze sociologického hlediska je zajímavé, že jednotlivé typy homofobie a homofobní agrese obvykle nepůsobí všechny stejně intenzivně. Tento fakt nelze naprosto uspokojivě interpretovat klasickým psychologickým poznatkem: fobie = potlačená agresivita. Lze říci, že existuje jen jedna homofobie, která se jako améba neustále přelévá z jedné formy do druhé; pokud je jedna její forma výrazná, ostatní ustoupí do pozadí či téměř zmizí. To souvisí s postupy moci – moc je v naší společnosti scienty sexualis založená nikoli na zákoně, ale na normě, nikoli na trestu, ale kontrole [15].

Obrázek 1 - Mahmoud & Ayaz a Shah Abbas (neznámý umělec ze 17. st.). Láska sultána k jeho otrokovi vystupuje z islámské legendy jako vzor ideální lásky. Muzeum soudobého umění Teherán. Přejato z [57].

vztah nepřímé úměrnosti, pokud je ovšem tato nenávist směřována k homosexuálnímu jednání jako takovému, o čemž vypovídají statistické výzkumy mutuální masturbace mezi adolescenty žijícími v různě velkých sídlech [14, 27, 40]. Obyvatelstvo sídel do 5 000 obyvatel (na příkladě Austrálie i značně řídké rozmístěných) vykazuje vyšší úroveň homofobní agresivity ve srovnání s městskou populací, ale mutuální masturbace se zde vyskytuje v signifikantně vyšší míře, což ukazuje na menší intenzitu internalizované homofobie [27]. Situace však není zcela jasná. Venkovské obyvatelstvo vykazuje vyšší suicidální aktivitu dospívajících chlapců, která je charakterizována tím, že motiv sebevraždy je objasněn v menším procentu případů. Pachatel nezanechá dopis na rozloučenou a nelze ani jinými způsoby spolehlivě jeho motiv objasnit, a tak lze usuzovat na možné spojení s menšinovou sexuální orientací. Tento jev je kladen do souvislosti s faktem, že v relativně izolovaném venkovském prostředí není homosexualita tak silně sociálně konstruována a sociologicky často téměř neexistuje, což umožňuje vyšší incidenci

V Íránu, kde mohou být podle litery zákona dva nazí muži, kteří nejsou pokrevně příbuzní, přistižení pod jednou příkrývkou oběšeni, ukamenováni, setnuti, shozeni z hory, v případě adolescentů „jen“ zbičováni [20, 56], je podle dostupných studií společná (mutuální) masturbace mezi adolescenty běžným jevem [20, 32, 47, 57]. Nikdo z účastníků toto chování nepovažuje za homosexuální, spíše se jedná o druh zábavy, a lze říci, že do jisté míry dává sexuální rozměr celé záležitosti až možný trestní postih [20, 32, 47, 57]. Tento jev lze samozřejmě interpretovat jako důsledek skutečnosti, že zde není homosexualita sociálně konstruována stejně jako v naší společnosti. Nicméně faktem zůstává, že se v Íránu ve shodě se starými perskými tradicemi běžně přátelé (i mladí muži, kteří se ve většině z nás asociují se slovem gay) veřejně vodí za ruce a líbají [13, 20 57], a to i přes jasnou a brutální politiku vlády směřovanou proti čemukoli, co jen naznačuje homosexuální obsahy [13, 20, 47, 57]. Lze tedy říci, že mezi homofobní agresí, respektive nenávistí heterosexuální většiny, a internalizovanou homofobií homosexuálů i heterosexuálů existuje

homosexuálního chování. Pokud totiž neexistuje homosexuální orientace, nelze se vůči ni ani žádným způsobem vyhraňovat (a tak potvrzovat svou heterosexuální identitu), ale zároveň zde mnohem citelněji chybí společenská instituce pro osoby, které nemohou nebo nechťejí vytvořit heterosexuální vztahy [27, 48].

Obrázek 2 - Ayaz Marhoni a Mahmoud Asgarithat, oba oběšeni 19. července 2005 v iránském Mašhadu. O významu věty „that most young boys have sex with each other„ (according to the ISNA report as translated by OutRage) z jejich patrně vynuceného doznání se dnes můžeme jenom přit. Přejato z [57].

osud, něco, s čím se nepočítá a „obyčejného člověka“ se žádným způsobem netýká, a to jak při výchově dítěte, tak v mezilidských vztazích [13]. Zpětnou vazbou je heterosexuálnímu stále více posilován¹ (rodinou, přáteli, školou, médií, nedostatek pozitivních homosexuálních vzorů), a tak jsou homosexuálové nuceni (a na rozdíl od předcházejících odstavců mohou) se vůči němu vymezovat (viz Homofobie a coming-out) [13, 18, 31, 35, 36, 51]. Ne každému se chce přijmout sociálně konstruovanou homosexuální identitu, která je stále jenom útržkovitá a vzhledem k institucím a konstrukcím heterosexuálního vzhledu, nedokonalá a společensky riskantní. V podstatě existují jen fragmenty sociálně konstruované homosexuality, které jakýmsi originálním způsobem spojují jen vrozené sexuální a citové preference a sám jedinec. Naprosto základní a velké díly celé skládačky chybí, což je vzhledem k vývoji pohledu na homosexualitu v průběhu 20. století pochopitelné, vždyť WHO vyškrtla „perskou nemoc“ - homosexuální orientaci - ze seznamu diagnóz v roce 1991 [13, 50, 51]. Nicméně se jedná o vážný problém, neboť chybí vzory chování, např. jakým způsobem mohou homosexuálové vyjádřit své city milované osobě, respektive jakým způsobem se má heterosexuál zachovat, když se stane předmětem zájmu homosexuála. Rozděluje lidi podle sexuální orientace, ale normativní heterosexuálnímu nemá v této závažné situaci „návod“, jakým způsobem na takové vyznání

Je také třeba si připomenout, že výše popsaná představa nezahrnuje společnosti, ve kterých je homosexuální jednání chápáno jako jeden ze „zvrhlých“ rysů určité skupiny lidí, jak ji např. vnímají jamajští černošští rastafariáni vzhledem k bělošské populaci [48]. Zde se stává součástí rasismu a této úměře se vymyká.

Na druhé straně stojí naše společnost, ve které neexistuje homofobní státní politika, nýbrž sociálně konstruovaná heterosexuální, která je představována jako přirozený protiklad existující také sociálně konstruované homosexuality. Homosexuální je stále většinou chápána jako relativně tolerovatelná (zvláště pokud zůstává „neviditelnou“) a společensky přípustná úchylna, neblahý

¹ Respektive více „heterosexuální“. Po třech stoletích skrývání jsme začali s notnou dávkou vzdorů a odporu, který dává sexu jeho „tržní cenu“ [15], mluvit o sexualitě, už pro nás není 13. komnatou, ale zapoměli jsme na to, že lidská sexualita není jenom heterosexuální. Stále jsme viktoriánsky fascinováni sexem, nutíme homosexuály, aby se stále znovu a znovu ke své odlišnosti přiznávali/přihlašovali, posazujeme je na zvláštní místo, přisuzujeme zvláštní osud, i když touží „být normální“. Pokud byla viktoriánská doba rychlým soumrakem po jasném dni [15], nežijeme v okamžiku oslnivého záblesku, který nám stejně jako skrývající a mlčící viktoriánská tma znemožňuje vidění?

reagovat. Heterosexualismus s takovou situací nepočítá, neexistují instituce spojené s homosexualitou [4, 5, 10, 13, 16, 25, 34, 40, 51]. Heterosexuál se často cítí uražený, chce z této situace utéct a s takovým člověkem se již nikdy nesetkat (většinou se jedná o kamaráda, spolužáka či kolegu, nikdo nevyznává lásku člověku z ulice) nebo ho i celou poměrně vážnou situaci zesměšnit. Absence návodu, jak důstojně, šetrně a s ohledem na druhou stranu odmítnout se v nečistější formě projevuje jevem v literatuře popisovaným jako „*homophobic panic defence*“ [4, 5, 10, 13], při kterém dochází k fyzickému napadení homosexuála, jenž často nemá tak zhooubné fyzické jako psychické následky. Člověk, který sebral notnou dávku odvahy, aby se postavil silnému a normativnímu heterosexualismu a vyjádřil své city milované osobě, se stává opět tím zatracencem bez příslušnosti z druhé nebo páté fáze coming-outu se vším negativním, co k tomu patří.

Je také zajímavé pozorovat, jakým způsobem v naší společnosti sociální konstrukce homosexuality mění chování mezi jedinci stejného pohlaví a jak se heterosexuální instituce na základě „strachu“ z homosexuality „heterosexualizují“. Ještě na konci 19. století byla v chlapecké společnosti společná masturbace poměrně běžnou záležitostí¹, stejně tak i tancovačky cowboyů, které se obešly bez přítomnosti dam. Nikdo ze zúčastněných nepociťoval, že by toto chování mohlo ohrozit jeho heterosexuální identitu, jeho „normalitu“². Během sta let se situace změnila. Toto chování je především v posledních padesáti letech poměrně vzácné, spojeno se velkým strachem (a to nejen o svou heterosexuální identitu, nýbrž i o heterosexuální instituce, normy a hodnoty) – experiment za účelem dosažení slasti se stává příčinou ztráty duševní pohody³. [1, 13, 19, 40, 59]

Nicméně je třeba upozornit, že situace není v tomto směru jasná. Sexuologických prací zaměřujících se na homosexualitu a sexuální chování adolescentů v ČR nebylo dosud publikováno dostatečné množství. Je však k dispozici studie [23] zaměřující se na vzpomínky amerických plnoletých studentů středních škol na „intimní zkušenosti“ před dosažením 13. roku věku. Ze 269 respondentů [23] 82,9% si vzpomíná, že v tomto věku začalo masturbovat, 82,5% uvádí, že tuto aktivitu provádělo společně s jiným dítětem, většinou s kamarádkou/kamarádem stejného pohlaví. Dívky mají těchto zkušeností s osobou stejného pohlaví více než chlapci. Třináct procent uvádí, že bylo k těmto společným aktivitám svedeno lstí, podplaceno a fyzicky donuceno. 8,2% dětí svedlo jiné dítě. Většina respondentů společnou masturbaci a podobné aktivity v dětství považuje za normální. 6,3% mělo nějakou sexuální zkušenost, kterou považují za nevhodné chování, většinou s osobou starší alespoň o pět let. Realita Spojených států amerických, odkud tato studie pochází, je ale zřejmě poněkud odlišná od reality české, o čemž vypovídá i to, jak je těžké v češtině najít vžitý a používaný ekvivalent anglického výrazu *Circle Jerk*.

V každém případě musíme konstatovat, že se stále více rozevírají nůžky mezi heterosexualitou a homosexualitou. Tímto rozevíráním nůžek vzniká napětí, které se v případě homosexuálů, jenž svou homosexuální identitu více méně přijali a k homosexualitě se veřejně přihlásili, tudíž

¹ Co všechno vedlo Sigmunda Freuda k názoru, že homosexualita je jen „nedospělá forma“ lidské sexuality?

² Námět: Zkuste se svých prarodičů zeptat, jestli v období dospívání věděli, že žena může být přitahována jinými ženami. Pravděpodobně zjistíte, že o ženské homosexualitě věděl jen málokdo.

³ Internetová diskuze [59]: „Nevim jestli to neni divný ale bojím že budu teplej. Normálně se mi líbí holky, ale včera sem koukal z kámošem na porno a dost mě to vzrušilo a kámoš uř to nemoh vyfržet a začal si ho honit tak ja taky a pak kamos se svlík a leh si na mě až dokonce. Ted se stydim dost ale přitom se mi to líbilo a mam strach, že sem fakt teplej.“ (♂14)

jsou pro společnost srozumitelní a ze sociologického hlediska uchopitelní, snažíme s obtížemi řešit modifikacemi heterosexuálních konstruktů a institucí, např. registrovaným partnerstvím, heterosexuální institucí pro homosexuály. Snažíme se, aby homosexualita a heterosexualismus opět splynuly v jednu sexualitu společensky řízenou naprosto stejnými pravidly¹.

Ptáme-li se po příčině onoho rozevírání nůžek, je třeba hledat odpověď na symbolické (a v souvislosti s předchozím laciné) otázky, zda jsme do našich škol zavedli skutečně sexuální výchovu nebo výchovu k heterosexualitě, zda jsme si někdy se svými rodiči vážně pohovořili o homosexualitě a zda homosexualitu chápeme jako běžnou součást života, která nás (byť skryta) obklopuje na každém kroku. Pokud se totiž budeme ptát, zda dítě vychované dvěma homosexuály má větší sklony se samo v dospělosti chovat homosexuálně, a na základě nejnovějších poznatků vědy v rámci scienty sexualis rozhodovat, zda jej tedy mohou dva gayové vychovávat nebo ne, stavíme jasně heterosexualitu jako normu. Tím popíráme všechny proklamace rovnosti. Copak je něco špatného být homosexuálem, že se jím ono dítě za žádnou cenu nesmí stát? A kdo myslí na homosexuála vypořádávajícího se s internalizovaným heterosexualismem a homofobií? Naše společnost je ochotna homosexualitu tolerovat, nikoli ji ale přijmout za část sebe sama, což ani nemůže, neboť by popřela nejsilnější normy a instituce. Proto jsou Voltaire či Erasmus Rotterdamský jako gayové, už to slovo k nim jakoby nepatří², pro mnoho lidí bez ohledu na sexuální orientaci nepřijatelní. Naše představa o homosexualitě, kterou sdílí i homosexuálové, stačí se jen podívat na nějaký gay-chat, je prosycena sexualitou [13], jen heterosexualita je romantická, krásná, tvůrčí a především společenská.

¹ Nevytrhává registrované partnerství homosexuála z heteronormativní společnosti? Má recepční právo z občanského průkazu vědět, s kým žijeme? Skutečně už nehrozí „růžové trojúhelníky“?

² A skutečně nepatří, stejně jako např. k Alexandru Makedonskému. Citové ani sexuální preference z nikoho homosexuála nedělají, homosexualita i heterosexualita jsou jen společenské konstrukty scienty sexualis.

4 Cíle práce

Hlavním cílem této práce je popsat změny v sexuálním chování účastníků největších českých internetových gay-chatů směrem k heterosexuálům pomocí uzavřeného internetového dotazníku a následně interpretovat získané výsledky v rámci změn sociální konstrukce homosexuality. Dále se práce snaží charakterizovat respondenty, kteří vážně uvažovali o sebevraždě.

Průzkum se zaměřuje na účastníky internetových gay-chatů proto, že právě chat představuje prostor, ve kterém lze do značné míry experimentovat z vlastní identitou. Právě na chatu lze najít respondenty v různých fázích coming-outu. Chat představuje určitou „sexuální oázu“, není nic nemožné, nic nemravné, nic nepřipustné [46]. Vše je naopak anonymní a částečně fiktivní. Na tomto místě je třeba říci, že tento průzkum samozřejmě není schopen zahrnout egodystonní homosexuály, kteří by gay-chat nikdy nenavštívili, neboť se jako homosexuálové nejsou schopni identifikovat, a to ani na chatu, kde jejich identitu představuje jen nick. V tomto směru je internalizovaná homofobie, která homosexuála „pouze“ vnitřně stigmatizuje jako méněcenného člověka, který nemá právo na lásku (a to jak duševní, tak i tělesnou), zabráňuje mu hledat svého partnera¹, pouze nevyřešený problém coming-outu, jenž se přes veškerou svou závažnost jeví celkem druhořadý.

Hlavní hypotézy, které se snaží tento průzkum testovat, jsou následující:

1. Incidence mutuální masturbace homosexuálů s heterosexuály v mládí se liší podle věkových skupin (historický čas). Stále silněji konstruovaná homosexualita způsobuje strach o vlastní heterosexuální identitu homosexuálů a zároveň homosexuálové přijímají nově konstruovanou roli (stigma) charakterizovanou následujícími výroky z jedné televizní debaty [13]: „Opravdu nemám nic proti vaší sexualitě. Ale ty intimnosti, ty věci, které by podle mě měli dělat muži a ženy, hladit se po vlasech, držet se za ruce, líbat se – promiňte, ale to mě opravdu znechucuje. Mějte vlastní životní styl, mějte vlastní kluby. Nestrkejte nos kam nemáte. Nejsem proti gayům, ale prostě nechci, aby se cpali tam, kam nepatří. Nechci, aby se to stalo mým dětem nebo vnukům.“ Svou roli zde hraje velikost sídla (liberální prostředí velkoměsta), ze kterého respondenti pocházejí, jejich vzdělání (socializace) a sexuální orientace (bisexuálové tolik neslyší tyto hlasy směřované k homosexuálům), s kterou se identifikují.
2. Vnímání tolerance jejich okolí a české společnosti ze strany respondentů se liší v závislosti na velikosti sídla (liberální velkoměsto), ve kterém žijí, věku (mladší respondenti procházejí coming-outem, v určitých fázích mohou toleranci hodnotit velmi negativně, starší respondenti vyrůstali v prostředí, ve kterém byla homosexualita psychiatrická diagnóza), sexuální orientaci, se kterou se identifikovali, a prostředím, ve kterém vyrůstali.
3. Respondenti se svěřují se svou minoritní sexuální orientací především nejbližším přátelům, kteří pro ně představují „uvolněnější prostor“, ve kterém není tolik očekávání a požadavků spojených s heterosexuálově.
4. Bisexuální respondenti mnohem častěji aktivně hledají svého partnera, protože jejich preference nejsou v takovém rozporu s heteronormalitou a nejsou internalizovanou homofobií spojenou s absencí „homosexuálních“ společenských institucí tak blokováni.

¹ Případně se s nějakým homosexuálem, jenž by se jím mohl stát, bavit face to face. Často také homosexuálové hledají jen krátkodobé známosti, nejsou schopni udržovat delší vztah [36].

Během bisexuálního coming-outu nedochází k vyřešení problému internalizované homofobie, pouze k přijetí vlastní orientace. U homosexuálů nejsou tyto dvě věci zcela zaměnitelné. Člověk se může identifikovat jako homosexuál, ale považovat se v důsledku internalizované homofobie za méněcenného, může mít strach z vlastní sexuality i ze společenských důsledků své orientace. Úplné „vyřešení“ vlastní identity spojené s nastolením duševní pohody přináší až šestá fáze coming-outu.

5. Respondenti starší čtyřiceti let přemýšleli (především v dospívání) o sebevraždě častěji než mladší ročníky. V době jejich dospívání homosexualita sociologicky neexistovala, a tak jejich coming-out (podobně jako donedávna u transgenderů) častěji než dnes končil děsivým zjištěním, že jejich citové a sexuální preference nejsou slučitelné s „řádem“ majoritní společnosti, jejich resocializace není možná, což společně s dalšími faktory (např. krizové rodinné prostředí) vyústilo v sebevražedné jednání.
6. Bisexuální respondenti o sebevraždě uvažují méně často než homosexuální.

5 Metodika

Metodika tohoto průzkumu vychází z popsané metodiky průzkumu pomocí internetu [17, 37, 46], který má svá specifika související s předmětem zkoumání, jehož studium je standardními sociologickými metodickými postupy možné pouze ve velkoměstech, kde lze o komunitě homosexuálů hovořit. Je proto otázkou diskuse, do jaké míry představují respondenti reprezentativní vzorky, respektive co vůbec reprezentují. Tento metodický přístup se také v určitých ohledech snaží zastoupit mnohem přirozenější metodiku rozhovoru či terénního výzkumu, který však díky extrémně citlivým problémům (např. vražda rodičů) lze jen těžko uskutečnit.

Upozornění na elektronický anonymní dotazník (volně přístupný na internetové adrese <http://www.milan-blaha.wz.cz/anketa/dotaznik.php>) bylo zasláno uživatelům internetových gay-místností na serverech Xko.cz, Xchat.cz a Seznam.cz. Vyplněné formuláře byly zpracovány elektronicky pomocí databáze, která umožňuje rychlé zpracování výsledků a zároveň je schopna odfiltrovat odeslané formuláře bez jakýchkoli změn a respondenty, jejichž odpovědi se vzájemně vylučují. Vyhodnocení některých otázek nebylo provedeno, protože byly později shledány zbytečnými nebo nesmyslnými, např. otázky týkající se mutuační masturbace byly kladeny na základě hypotézy, že toto chování je poměrně vzácné. Avšak výsledky i komentáře respondentů naznačují, že např. otázky na osobu, s kým byla tato aktivita prováděna, nemají výpovědní hodnotu, neboť homosexuálové buď většinou masturbovali téměř se všemi uvedenými osobami, nebo se žádným heterosexuálem. Po zpracování byla data v databázi smazána.

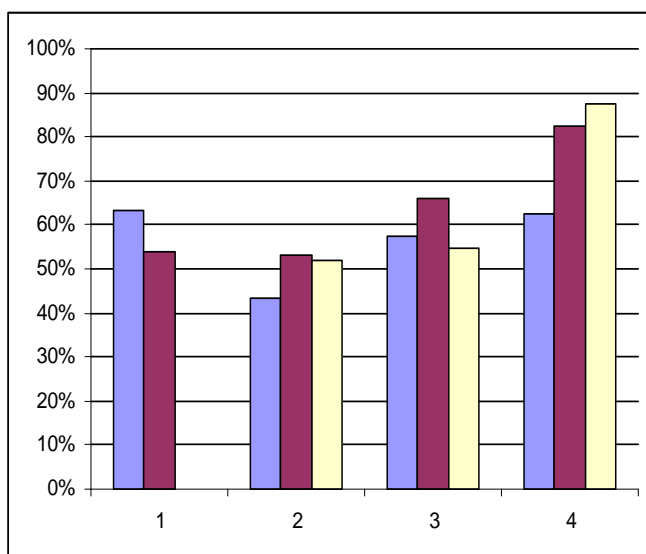
6 Výsledky a diskuse

6.1 Otázky týkající se mutuální masturbace

1. Masturboval jste společně (ale ne vzájemně) s heterosexuálem mužského pohlaví (tj. i s osobou, která se za heterosexuála považovala) před 12. rokem věku?
2. Masturboval jste společně (ale ne vzájemně) s heterosexuálem mužského pohlaví (tj. i s osobou, která se za heterosexuála považovala) ve 13.-19. letech?
3. Masturboval jste společně (ale ne vzájemně) s heterosexuálem mužského pohlaví (tj. i s osobou, která se za heterosexuála považovala) ve dvaceti a více letech?

Při zpracování výsledků byl zohledněn různý věk respondentů.

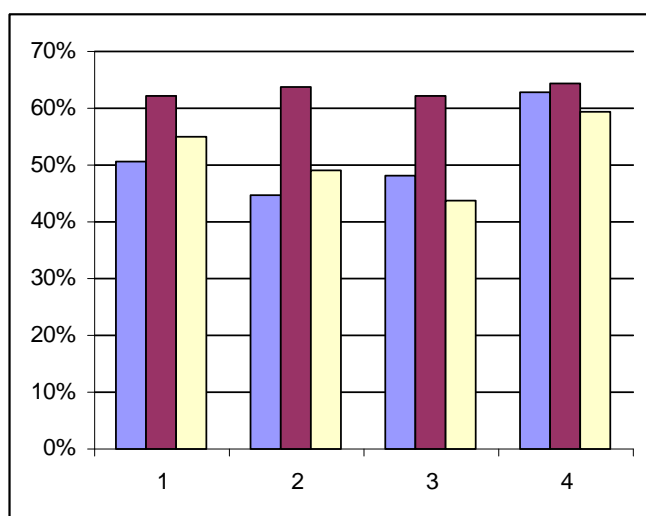
6.1.1 Mutuální masturbace v závislosti na věku

Číslo	Popis	≤12 let	13-19 let	≥20 let
1	Respondenti mladší 20. let	63%	54%	---
2	Respondenti ve věku 20-29 let	44%	53%	52%
3	Respondenti ve věku 30-40 let	57%	66%	55%
4	Respondenti starší 40. let	63%	83%	86%

$N_1 = 109$, $N_2 = 214$, $N_3 = 102$, $N_4 = 50$

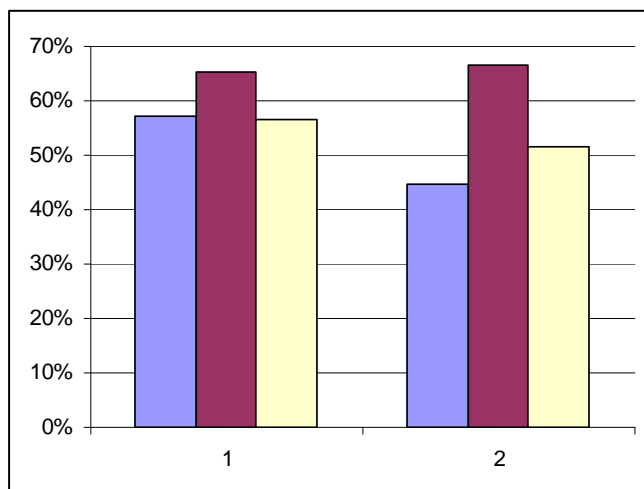
6.1.2 Mutuální masturbace v závislosti na velikosti sídla

Číslo	Popis	≤12 let	13-19 let	≥20 let
1	Respondenti žijící v sídlech pod 7 000 obyvatel	51 %	62%	55%
2	7 000 – 50 000 obyv.	45 %	64%	49%
3	50 000 – 500 000 obyv.	48 %	62%	44%
4	nad 500 000 obyv.	63 %	64%	59%

$N_1 = 105$, $N_2 = 156$, $N_3 = 131$, $N_4 = 83$

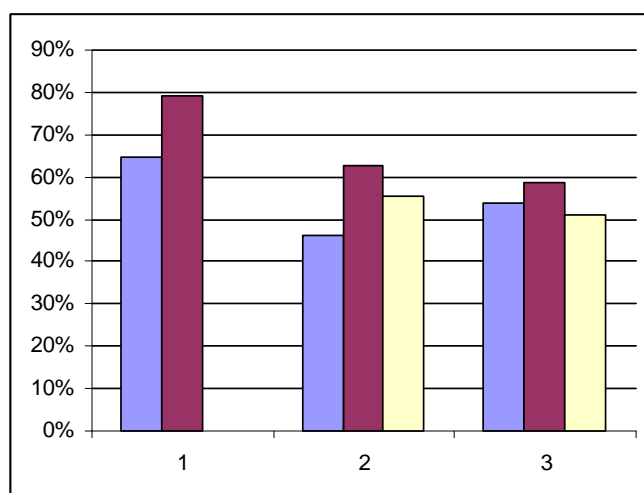
6.1.3 Mutuální masturbace v závislosti na liberálním prostředí

Číslo	Popis	≤12 let	13-19 let	≥20 let
1	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí	57%	65%	57%
2	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí	45%	67%	52%

$N_1 = 310, N_2 = 165$

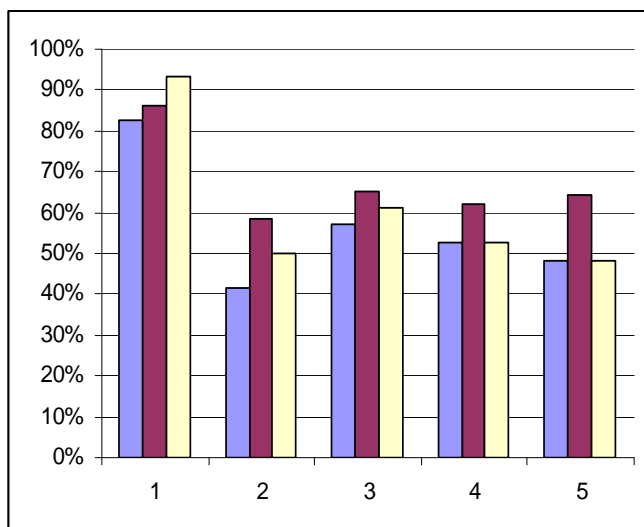
6.1.4 Mutuální masturbace v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání

Číslo	Popis	≤12 let	13-19 let	≥20 let
1	Respondenti - střední odborné učiliště a ZŠ	65%	79%	nízký počet resp.
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	47%	63%	56%
3	Respondenti - vysoká škola	54%	59%	51%

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

6.1.5 Mutuální masturbace v závislosti na sexuální orientaci

$N_1 = 36, N_2 = 15, N_3 = 90, N_4 = 68, N_5 = 266$

6.1.6 Interpretace výsledků

Ze získaných odpovědí lze říci, že chování respondentů navštěvujících gay-chaty hlásících se k heterosexuální orientaci je ohledně mutuální masturbace mnohem „homosexuálnější“ než chování respondentů-gayů, což naznačuje spojitost se sociální konstrukcí homosexuality, která se jasně vůči heterosexualismu vyhrazuje¹. Ta způsobuje, že homosexuál přijímá určitou roli, která se odráží v jeho specifickém postoji směrem k heterosexuálům a způsobuje, že sexuálně žije především s homosexuály. Homosexuála až do šesté fáze coming-outu jeho orientace vnitřně stigmatizuje a způsobuje jevy spojené s internalizovanou homofobií. V tomto směru je zajímavá i nejméně zastoupená skupina lidí, kteří se označovali spíše za heterosexuály, představující skupinu nejvíce postiženou internalizovanou homofobií, jež se odráží jak v jejich masturbačním chování, tak v incidenci heterosexuálního pohlavního styku (viz graf níže 6.2.3). Do jaké míry je toto konstatování validní, je značně diskutabilní pro extrémně nízký počet respondentů, a to v obou heterosexuálních vzorcích. Nelze také trvat na tom, že respondenti, kteří se jako heterosexuální označují, skutečně heterosexuály jsou, může se jednat i o recesi. Nicméně se domnívám, že se spíše jedná o osoby s určitými homosexuálními preferencemi v první či druhé fázi coming-outu, tedy osoby, které se jako homosexuálové doposud neidentifikovaly, případně nechtějí identifikovat, o čemž svědčí i to, že právě u heterosexuálních respondentů se nejčastěji vyskytují sebevražedné úmysly. V těchto vzorcích však jsou i osoby udržující heterosexuální

¹ Na tomto místě je třeba říci, že celá tato práce rozvíjí fundamentální postulát – přijetí homosexuality jako možné sexuální orientace způsobuje strach heterosexuálů o vlastní hodnoty, normy, instituce i vlastní heterosexuální identitu, který se zpětnou vazbou odráží v chování homosexuálů. Není však zcela jasné, do jaké míry je tato představa relevantní. Na celou věc se můžeme dívat i tak, že přijetí existence homosexuality a její „normalizování“ je produktem větší společenské tolerance, nepřináší homofobii, nýbrž dekonstruování všech „sexuologických“ škatulek, do kterých jsme lidstvo rozdělili. Lidem to začíná být stále více jedno - hetero- homosexuální polarita se ruší, nastoluje se kontinuum. Nicméně se domnívám, že tento proces je teprve na začátku a je třeba se na něj dívat především jako na přání všech osob s minoritní sexuální orientací. Dnešní česká společnost, zvláště pokud odhlédneme od Prahy a zaměříme se na skupinu mladých lidí do dvaceti let, se stále velice ostře dělí na homosexuály a heterosexuály, o čemž svědčí i existence této práce.

vztahy, s majoritními heterosexuálními preferencemi, které touto cestou hledají jen dobrodružství.

Výsledky také korespondují se sexuologickým poznatkem, že k nejvyšší incidenci masturbačního chování dochází mezi 13.-19. rokem života. Snižující se procento bisexuálních a homosexuálních respondentů s intimní zkušeností před 12. rokem věku koresponduje i s modelem homosexuální osobnosti, která se „vypořádává“ se svými odlišnými sexuálními preferencemi již v raném věku, i když si neuvědomuje svoji homosexuální identitu – produkt scienty sexualis, stejně jako respondenti, kteří se označují za „spíše heterosexuální“.

Stále silnější sociální konstrukce homosexuality snižuje incidenci mutuální masturbace v mladších skupinách.

Velikost sídla, ve kterém respondenti žijí, neovlivňuje incidenci mutuální masturbace v období mezi 13.-19. rokem života. V období do 12. roku je signifikantní rozdíl pouze ve vzorku respondentů ze sídel nad 500 000 obyvatel, jedná se především o hlavní město Prahu. Prostředí velkoměsta je mnohem liberálnější (existuje zde i homosexuální komunita) i v ohledu mutuální masturbace po 20. roku života. Zajímavý je také trend poklesu incidence mutuální masturbace po 20. roce života v závislosti na zvětšování sídla.

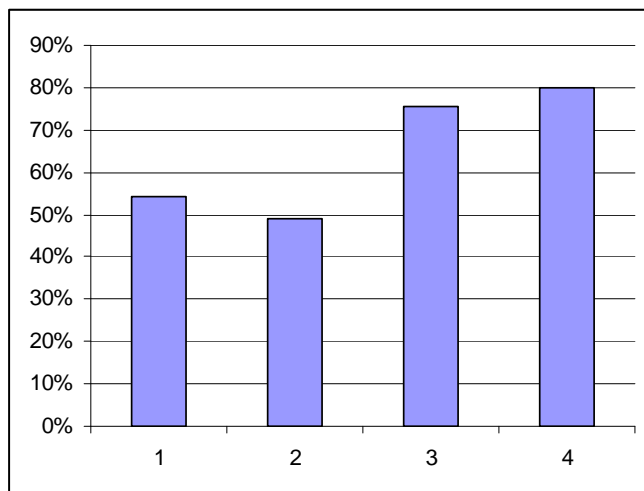
Jasný trend snižování incidence mutuální masturbace v období mezi 13. a 19. rokem života v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání indikuje spojitost internalizované homofobie se socializací. Talent, vzdělání i inteligence souvisí se socializací. Socializují se heterosexuální normy, očekávání a sdílené předpoklady. Talent a inteligence jsou především hodnoty, které s vrozenými dispozicemi souvisí mnohem volněji než je obecně přijímáno [13, 15]. Úspěch a s ním spojené společenské uznání může pro homosexuála představovat určité přijetí, po kterém touží [15].

6.2 Otázky týkající se heterosexuálního pohlavního styku

1. Měl jste pohlavní styk s ženou?

Při zpracování výsledků byl zohledněn různý věk respondentů.

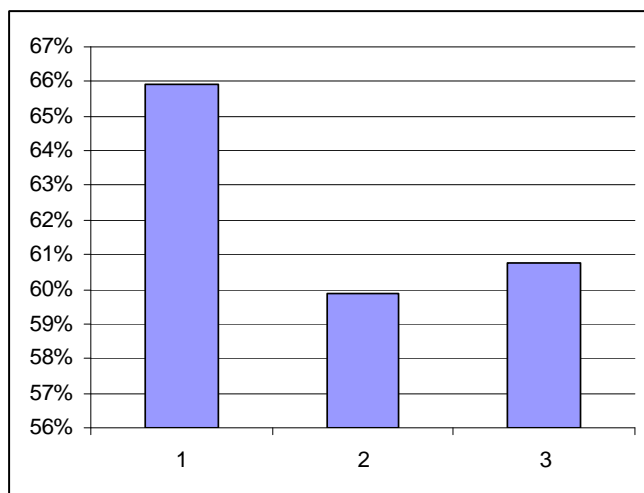
6.2.1 Incidence v závislosti na věku

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří měli heterosexuální pohlavní styk.
1	Respondenti mladší 20. let	54%
2	Respondenti ve věku 20-29 let	49%
3	Respondenti ve věku 30-40 let	76%
4	Respondenti starší 40. let	80%

$N_1 = 109$, $N_2 = 214$, $N_3 = 102$, $N_4 = 50$

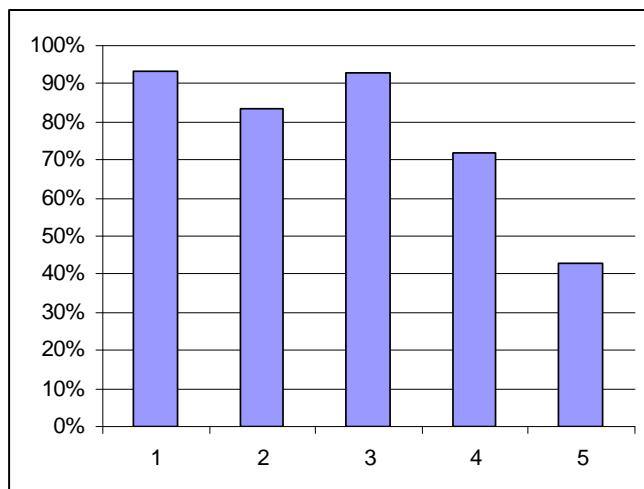
6.2.2 Incidence v závislosti na vzdělání

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří měli heterosexuální pohlavní styk.
1	Respondenti - střední odborné učiliště a ZŠ	66%
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	60%
3	Respondenti - vysoká škola	61%

$N_1 = 120$, $N_2 = 228$, $N_3 = 127$

6.2.3 Incidence v závislosti na sexuální orientaci

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří měli heterosexuální pohlavní styk.
1	Heterosexuální respondenti	93%
2	Spíše heterosexuální resp.	83%
3	Bisexuální resp.	93%
4	Spíše homosexuální resp.	72%
5	Homosexuální resp.	43%

$N_1 = 36$, $N_2 = 15$, $N_3 = 90$, $N_4 = 68$, $N_5 = 266$

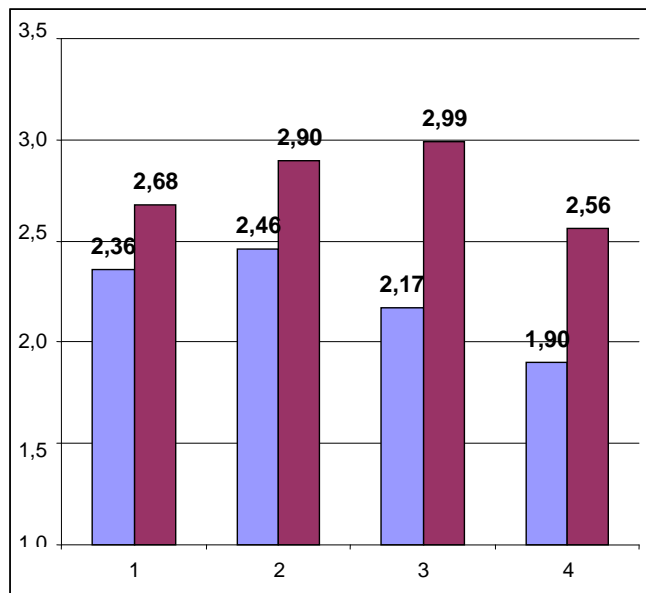
6.2.4 Interpretace výsledků

Graf 6.2.1 jasně indikuje, jak se mění sociální konstrukce homosexuality. Zatímco starší ročníky byly společností nuceny k heterosexuality, procento respondentů, kteří si vzpomínají na heterosexuální pohlavní styk, ve věku 20. – 29. let je signifikantně menší. Zajímavá je i nejmladší skupina, u které dochází k mírnému zvýšení, což může být způsobeno, jak již bylo řečeno, tím, že tito respondenti pojali tento průzkum jako recesi. Nicméně lze v tomto výsledku vidět i stále větší zeslabování hetero-homosexuální polarity.

6.3 Otázky týkající se vnímání okolí a české společnosti

1. Vnímáte svoje okolí jako tolerantní? Ohodnoťte pomocí stupnice 1 až 5, kde 1 znamená nejtolerantnější a 5 nejméně tolerantní. – modrý sloupec
2. Vnímáte českou společnost jako tolerantní? Ohodnoťte pomocí stupnice 1 až 5, kde 1 znamená nejtolerantnější a 5 nejméně tolerantní. – fialový sloupec

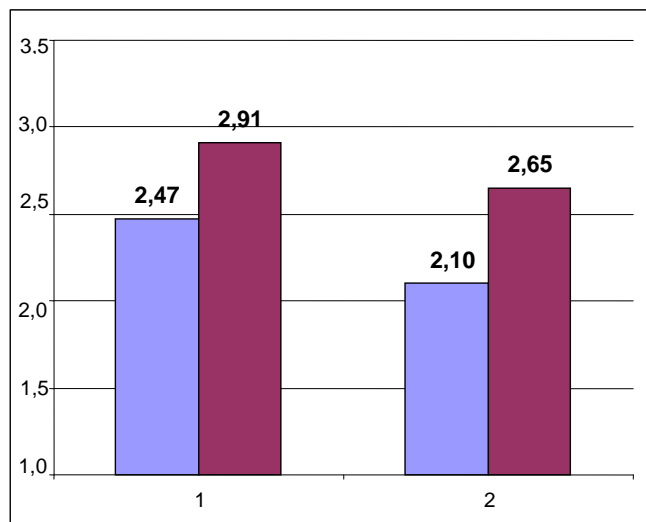
6.3.1 Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na velikosti sídla

Číslo	Popis
1	Respondenti žijící v sídlech pod 7 000 obyvatel
2	7 000 – 50 000 obyv.
3	50 000 – 500 000 obyv.
4	nad 500 000 obyv.

$N_1 = 105$, $N_2 = 156$, $N_3 = 131$, $N_4 = 83$

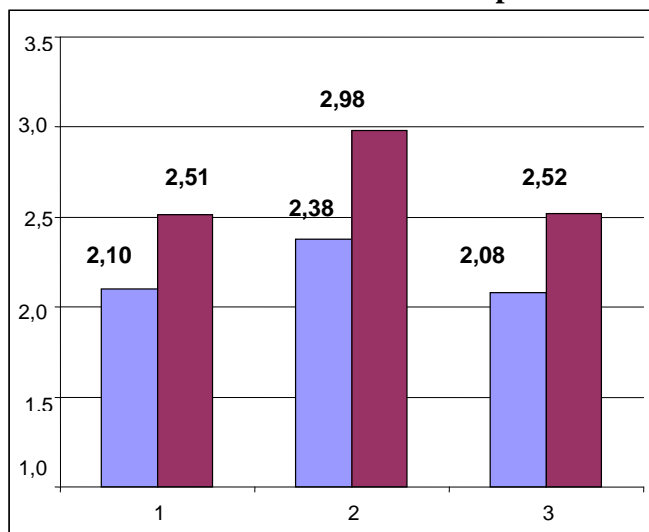
6.3.2 Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na liberálním prostředí

Číslo	Popis
1	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí
2	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí

$N_1 = 310$, $N_2 = 165$

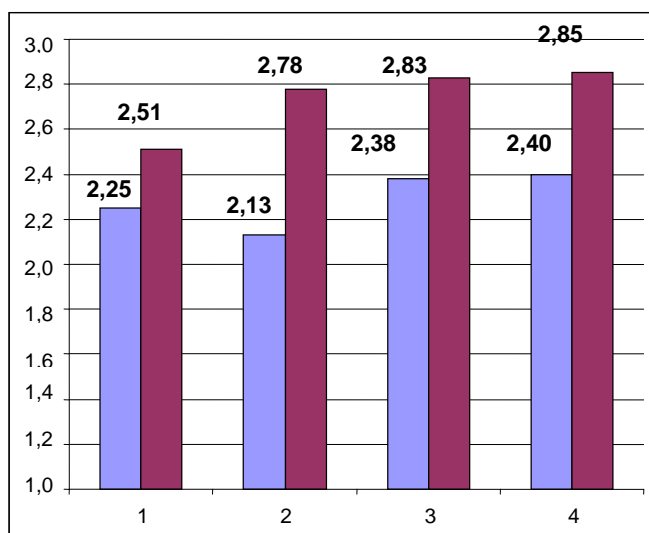
6.3.3 Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na vzdělání

Číslo	Popis
1	Respondenti - střední odborné učiliště a ZŠ
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola
3	Respondenti - vysoká škola

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

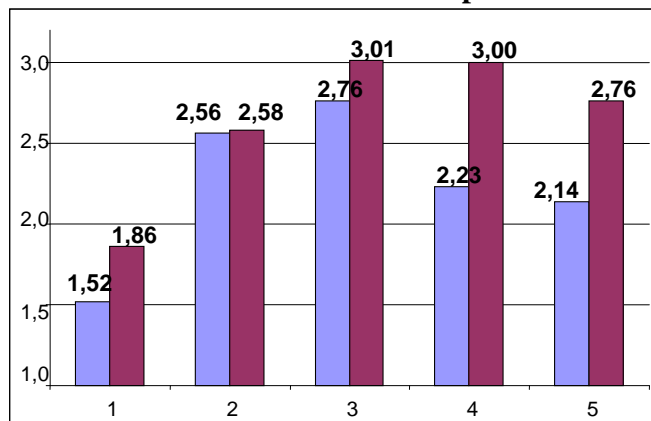
6.3.4 Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na věku

Číslo	Popis
1	Respondenti mladší 20. let
2	Respondenti ve věku 20-29 let
3	Respondenti ve věku 30-40 let
4	Respondenti starší 40. let

$N_1 = 109, N_2 = 214, N_3 = 102, N_4 = 50$

6.3.5 Vnímání tolerance okolí a společnosti v závislosti na sexuální orientaci

Číslo	Popis
1	Heterosexuální respondenti
2	Spíše heterosexuální resp.
3	Bisexuální resp.
4	Spíše homosexuální resp.
5	Homosexuální resp.

$N_1 = 36$, $N_2 = 15$, $N_3 = 90$, $N_4 = 68$, $N_5 = 266$

6.3.6 Interpretace výsledků

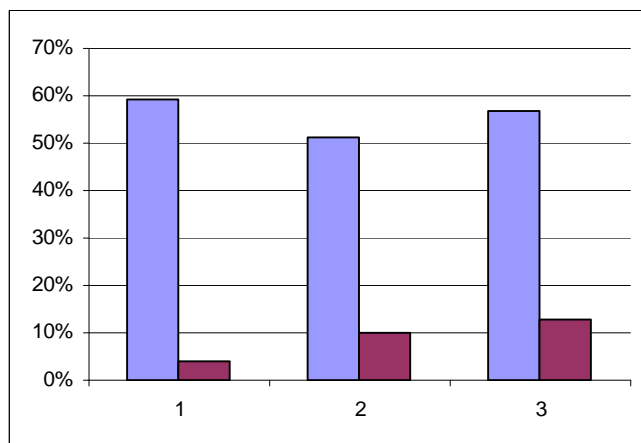
Jak indikuje graf 6.3.1, své okolí jako nejvíce tolerantní považují homosexuálové ze sídel nad 500 000 obyvatel. Z hlediska sexuální orientace nejhůře hodnotí své okolí bisexuálové, což naznačuje, že se tak identifikuje i značné množství osob s majoritně homosexuálními preferencemi. Z hlediska vzdělání toleranci svého okolí i společnosti nejhůře hodnotí středoškoláci, což souvisí s homofobním prostředím střední školy.

6.4 Výsledky týkající se přihlášení se k homosexuální orientaci

1. Informoval jste o své sexuální orientaci rodiče?
2. Informoval jste své nejbližší přátele o Vaší sexuální orientaci?
3. Informoval jste své spolupracovníky o své sexuální orientaci?

6.4.1 Coming-out v závislosti na vzdělání

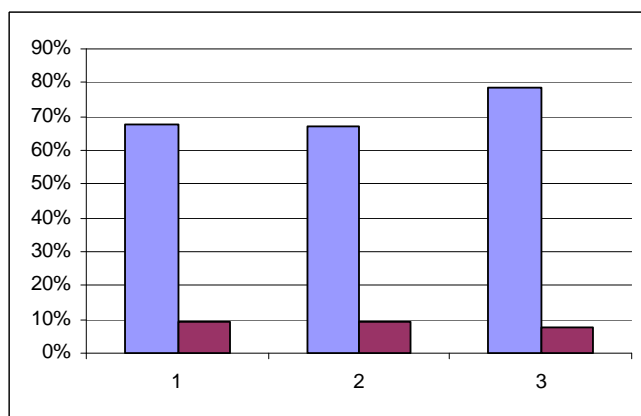
6.4.1.1 Coming-out směrem k rodičům

Číslo	Popis	Ano	Náznaky
1	Respondenti - střední odborné učiliště a ZŠ	59%	7%
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	51%	10%
3	Respondenti - vysoká škola	57%	13%

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

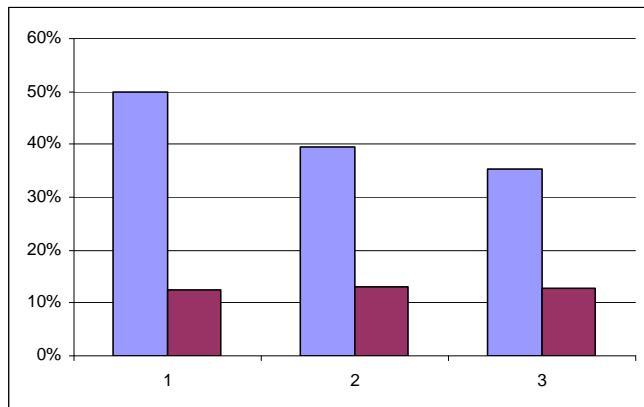
6.4.1.2 Coming-out směrem k blízkým přátelům

Číslo	Popis	Ano	Náznaky
1	Respondenti - střední odborné učiliště	68%	9%
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	67%	9,0%
3	Respondenti - vysoká škola	78%	8%

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

6.4.1.3 Coming-out směrem k spolupracovníkům

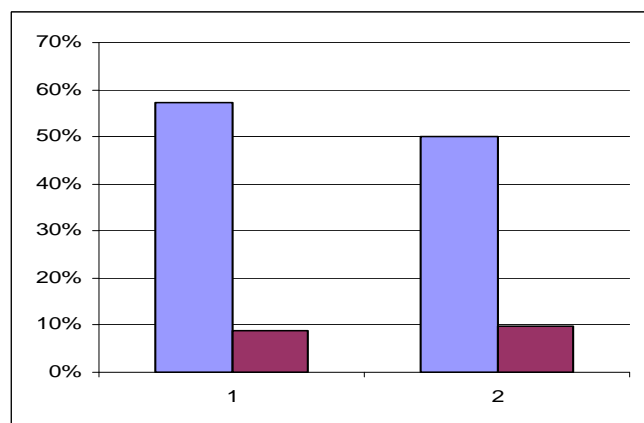

Číslo	Popis	Ano	Náznaky
1	Respondenti - střední odborné učiliště	50%	13%
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	40%	13%
3	Respondenti - vysoká škola	35%	13%

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

6.4.2 Coming-out v závislosti na liberální prostředí

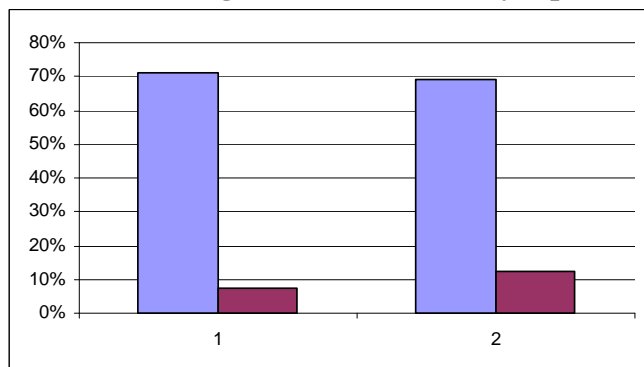
6.4.2.1 Coming-out směrem k rodičům

Číslo	Popis	Ano	Náznaky
1	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí	57%	9%
2	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí	50%	10%

$N_1 = 310, N_2 = 165$

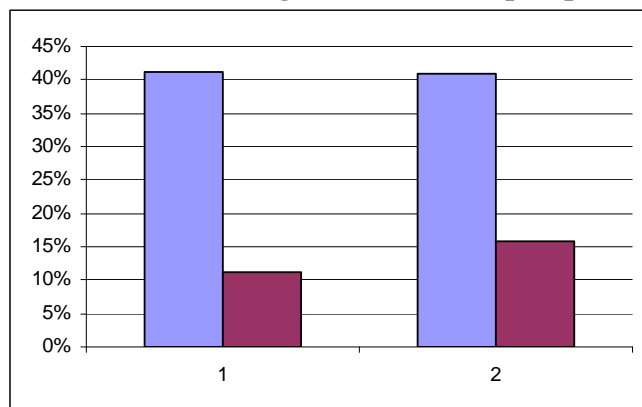
6.4.2.2 Coming-out směrem k blízkým přátelům

Číslo	Popis	Ano	Náznaky
1	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí	71%	7%
2	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí	69%	12%

$N_1 = 310, N_2 = 165$

6.4.2.3 Coming-out směrem k spolupracovníkům

Číslo	Popis	Ano	Náznamy
1	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí	41%	11%
2	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí	41%	16%

$N_1 = 310, N_2 = 165$

6.4.3 Interpretace výsledků

Na tomto místě je třeba říci, že výsledky jsou zatíženy zásadní metodickou chybou. Při zpracování nebyli odfiltrováni respondenti, kteří se identifikovali jinak než jako homosexuálové, což naprosto zásadním způsobem ovlivňuje výsledek. Tyto výsledky nelze považovat za validní, přestože lze říci, že nehomosexuální respondenti byli více či méně ve všech vzorcích zastoupeni stejně.

Nicméně si dovoluji říci, že homosexuálové se mnohem častěji se svou orientací svěřují nejbližším přátelům, kteří plní nezastupitelnou a neocenitelnou úlohu. Jedná se o osoby, které nejsou spjaty s rodinou, jež se stala pro homosexuála alespoň z části problematickou. Homosexuál pociťuje, že právě ze strany rodiny jsou na něj kladeny (byť třeba nikdy nevysloveny) určité požadavky a hlavně očekávání, která není schopen ani nechce splnit (viz Homofobie a coming-out) [2, 3, 7, 12, 51]. Přátelé, kamarádi i spolužáci v tomto směru představují uvolněnější prostor, jenž není tolik svázán povinnostmi, požadavky a především očekáváními¹, a tak je relativně mnohem snadnější se přihlásit k vlastním minoritním citovým a sexuálním preferencím. Právě strach z veřejného přihlášení se je mnohem destruktivnější než následky takového prohlášení. Přátelé jsou podle mínění homosexuálů schopni jejich orientaci mnohem snadněji přijmout, mohou u nich snadněji najít pochopení a přijetí. Svou roli zde hraje i postupné osamostatňování se a určitý odklon od rodiny a rodičů typický pro dospívání.

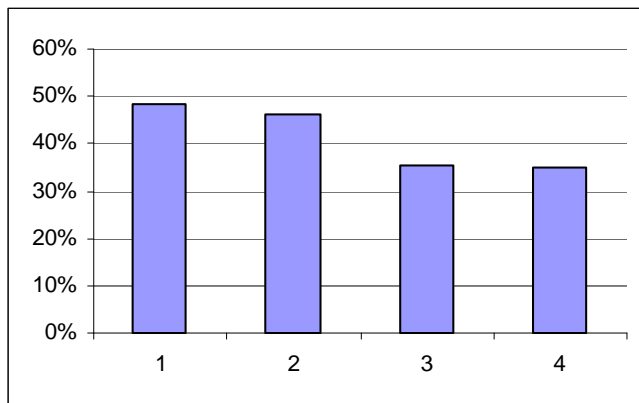
V případě coming-outu směrem ke spolupracovníkům hraje roli vnímání společenské akceptovatelnosti homosexuality.

¹ Přátelství může zaniknout a bývalý přítel zmizet z života, ale mateřství či otcovství je nezrušitelné, je to pouto, jenž zaniká až smrtí, a obě strany se většinou cítí povinovány je alespoň formálně udržovat.

6.5 Přemýšlím o sebevraždě

1. Uvažoval jste někdy o sebevraždě?

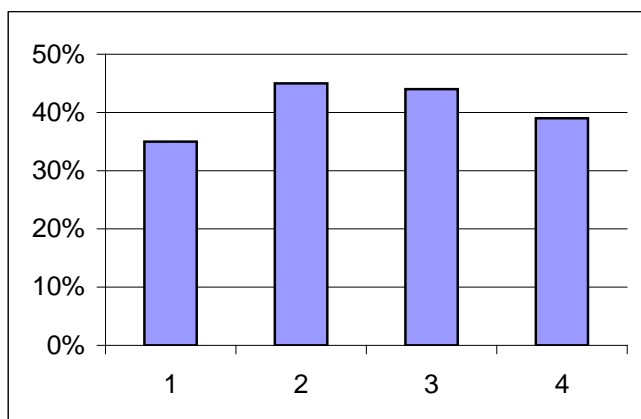
6.5.1 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na věku

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Respondenti mladší 20. let	48%
2	Respondenti ve věku 20-29 let	46%
3	Respondenti ve věku 30-40 let	35%
4	Respondenti starší 40. let	35%

$N_1 = 109$, $N_2 = 214$, $N_3 = 102$, $N_4 = 50$

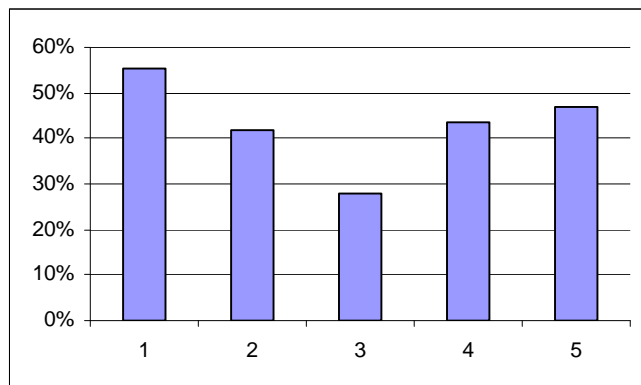
6.5.2 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na velikosti sídla

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Respondenti žijící v sídlech pod 7 000 obyvatel	35%
2	7 000 – 50 000 obyv.	45%
3	50 000 – 500 000 obyv.	44%
4	nad 500 000 obyv.	39%

$N_1 = 105$, $N_2 = 156$, $N_3 = 131$, $N_4 = 83$

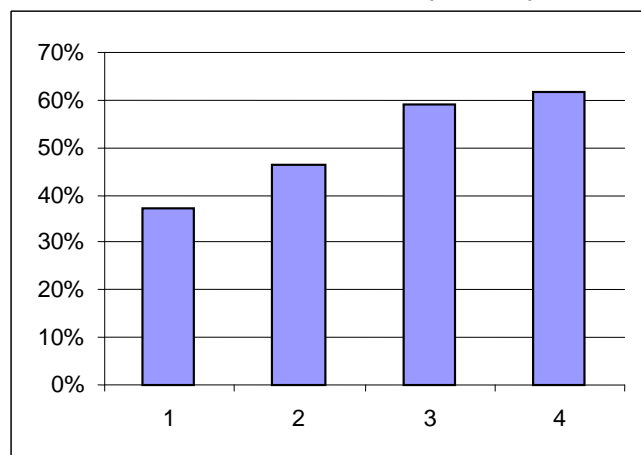
6.5.3 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na sexuální orientaci

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Heterosexuální respondenti	55%
2	Spíše heterosexuální resp.	42%
3	Bisexuální resp.	28%
4	Spíše homosexuální resp.	43%
5	Homosexuální resp.	47%

$N_1 = 36, N_2 = 15, N_3 = 90, N_4 = 68, N_5 = 266$

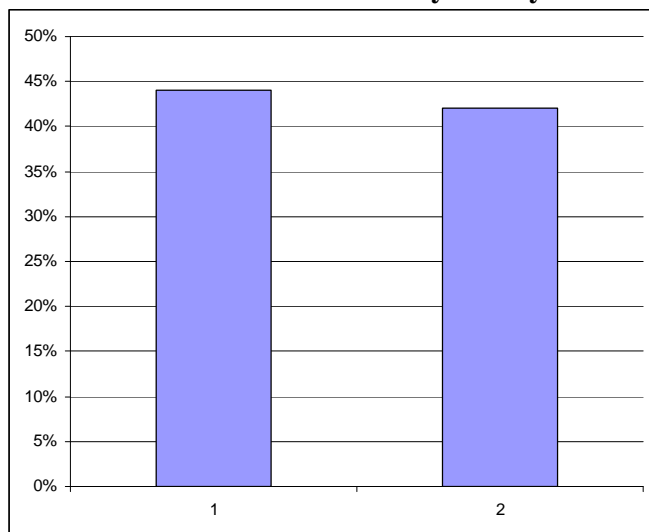
6.5.4 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na rodinném prostředí

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Respondenti z klidného rodinného prostředí	37%
2	Respondenti ze spíše klidného rodinného prostředí	46%
3	Respondenti ze spíše krizového rodinného prostředí	59%
4	Respondenti z krizového rodinného prostředí	62%

$N_1 = 271, N_2 = 133, N_3 = 55, N_4 = 16$

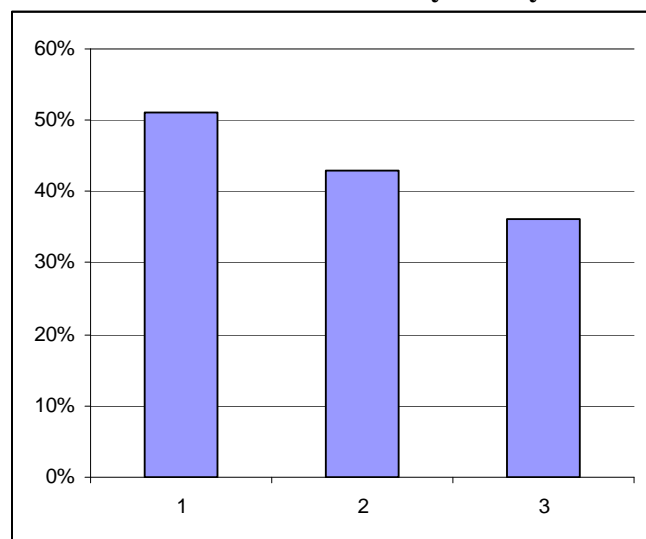
6.5.5 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na liberálním prostředí

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Respondenti vyrůstající v liberálním prostředí	44%
2	Respondenti vyrůstající v konzervativním prostředí	42%

$N_1 = 310, N_2 = 165$

6.5.6 Incidence sebevražedných úmyslů v závislosti na vzdělání

Číslo	Popis	Podíl respondentů, kteří uvažovali o sebevraždě.
1	Respondenti - střední odborné učiliště	51%
2	Respondenti - střední či vyšší odborná škola	43%
3	Respondenti - vysoká škola	36%

$N_1 = 120, N_2 = 228, N_3 = 127$

6.5.7 Interpretace výsledků

Zajímavé skutečnosti, doufám, odráží graf 6.5.1, ve kterém se ukazuje, že mladší ročníky o sebevraždě přemýšlejí častěji. To je pravděpodobně zapříčiněno tím, že stále silnější vymezování homosexuality vůči heterosexualitě více nutí mladé gaye se jako homosexuálové identifikovat, čehož nejsou často schopni. Coming-out se stává stále bouřlivějším a „extrémnějším“. Výsledek může být také ovlivněn společenskou konstrukcí sebevraždy jako možného řešení nějakého problému.

Přestože se jedná v psychiatrii o neznámý jev (a tedy jeden z přínosů této práce), 18 respondentů uvádí, že vážně uvažovalo o vraždě svých rodičů. V korelaci s celkovým počtem respondentů ve vzorcích jsou nejvíce zastoupeni mladí lidé do třiceti let, pocházejí ze sídel nad 500 000 obyvatel, významně jsou zastoupena i sídla 7 000 – 50 000 obyvatel. Přibližně dvakrát častěji pocházejí z neúplných rodin, ale na svoji rodinu mají silnou vazbu, protože se rodičům se svou orientací svěřují dvakrát častěji než svým nejbližším přátelům, což je naprosto výjimečné. Všichni respondenti uvádějí, že mají potřebu vytvořit partnerský vztah, přibližně 70% uvádí heterosexuální vztah. Toleranci svého okolí hodnotí známkou 3,67 a české společnosti 2,54, což je také typické jen pro tuto skupinu, většinou je okolí hodnoceno mnohem lépe než společnost a navíc 3,67 je nejhorší hodnocení v celém průzkumu¹. Polovina je z konzervativního prostředí. Největší podíl představují ve vzorku s vysokoškolským vzděláním (kolem 10 % všech vysokoškoláků), což pravděpodobně souvisí se silnou vazbou na rodiče. Přibližně polovina z nich o sebevraždě uvažovala, nikdo však vážně, tři se o sebevraždu pokusili. Orientaci uvádějí všichni „spíše homosexuální“, což indikuje určitou tendenci „vyjednávat“ a neschopnost se identifikovat s heterosexuální, bisexuální ani homosexuální orientací. Jedinec si pravděpodobně uvědomuje, že jeho citové i sexuální preference jsou homosexuální, nicméně je natolik socializovaný, že není schopen normativní heterosexualismus naprosto odvrhnout. Jedenáct respondentů však uvádí, že jsou aktivními členy nějakého sdružení, které bojuje za práva gay-lesbické komunity.

Jak naznačují určité společné znaky se vzorkem respondentů, kteří se o sebevraždu pokusili, jedná se u těchto respondentů o přenesenou (v Durkheimově klasickém pojetí anomicko-egoistickou) „sebevraždu“ vykonanou na jiné osobě, což naznačuje i fakt, že vražedné pohnutky jsou směřovány vůči „důležitým nejbližším“ a vlastní osobě. Takový člověk netrhá jemnou síť sociálních vztahů založených na heterosexuálních normách, protože téměř žádná neexistuje. Mají „jen“ velice silný vztah k rodičům, kteří představují krásný obrovský hrad, jehož krása a důležitost se v druhé fázi coming-outu začíná hroutit a objevuje se pocit možného zavržení právě ze strany rodičů. Určitou roli zde může hrát i silné vědomí rodičovské a společenské kontroly. Jedinec obvykle nemá (a ještě se straní společnosti, takže jen obtížně může mít) přátele, na které by svůj silný vztah k rodičům přenesl a kteří by představovali onen „uvolněnější prostor“². Vztah rodiče a dítěte zaniká jedinec smrtí, což společně s předchozími skutečnostmi vede k citové ambivalenci směrem k rodičům a myšlenkám o (sebe)vražedném jednání (pokud homosexuál uvažuje o vraždě rodičů, svou sebevraždu chápe jako interní součást vraždy).

Rád bych na tomto místě ale poznamenal, že v žádném případě není mým cílem líčit gaye, u kterých je díky genderovým rozdílům tato odpověď pravděpodobně častější než u žen, jako „bandu psychopatů“, kteří se nerozpakují vztáhnout ruku na své rodiče. Opravdu není mým záměrem problematiku homosexuality vší silou opět zatáhnout na půdu psychiatrických léčeben, i když považuji striktní vymezení psychologie a psychiatrie za nesmyslné, zbytečně stigmatizuje psychiatrii a hlavně stresuje osoby, které pomoc psychiatra potřebují. I pro ně samotné jsou tyto myšlenky obludné. Vzpomínky na ně mohou být tedy během života zcela potlačeny, což možná

¹ Nelze ale důrazně trvat na tom, že toto hodnocení má vypovídací hodnotu, což platí pro celý tento průzkum. Není totiž jasné, jakým způsobem respondenti otázkám směřujícím na „toleranci“ rozumějí, respektive jak rozumějí pojmu tolerance. Respondenti tak mohou hodnotit, do jaké míry je jejich okolí schopno homosexuality strpět, do jaké míry je jejich okolí schopno homosexuály přijmout (není ani jasné, co to vůbec „přijetí“ je) a nejčastěji něco mezi těmito variantami, což zásadním způsobem ovlivňuje výsledek.

² I když i v něm existují určitá pravidla daná sociálními normami, kamaráda můžete obejmout, ale už ne políbit, s kamarádem můžete stanovat, ale už ne ho doprovázet na každém kroku.

koresponduje i se zjištěním, že se k nim přiznávají především mladší lidé, i když příčinu tohoto jevu je nutno hledat především v sociální konstrukci homosexuality, která se vůči heterosexuálnímu vymezuje stále více, což ovlivňuje i proces coming-outu. Pokud totiž neexistuje konstituční protiklad normativní heterosexuality, neexistuje ani takový rozpor mezi homosexuálním chováním a společenskými normami, neexistuje ani internalizovaná homofobie. Vzhledem k tomu, že myšlenka na sebevraždu má k vykonání tohoto činu značně daleko, což platí dvojnásob v této oblasti, nelze tyto osoby považovat za společensky nebezpečné. Tyto jevy jen dokumentují, kam až může být psychicky labilnější člověk zahrán, pokud mu není včas podána přátelská pomocná ruka. V tomto stádiu většinou nemluvíme o ruce psychologa či psychiatra, nýbrž o dobrém příteli či jiné blízké osobě, která není úzce spjata s rodinou. Tito lidé často nevědomě prokáží neocenitelnou službu při znovuvytvoření hodnotového systému, plánů do budoucna a pocitu přijetí. Je třeba si uvědomit, že právě ve druhé fázi coming-outu se jedinec odcizuje a straní společnosti, a proto je značně problematické nová přátelství budovat, nevýznamnější roli zde hrají „stará“ přátelství z dětství (např. spolužák ze základní školy), substitučně i jiné osoby, s kterými se jedinec stýká každý den (např. spolužáci) či jen hlas z radiopřijímače.

Respondenti, kteří pouze uvažovali (nikoli však vážně) o vraždě rodičů (N = 12), jsou mladší dvacet let, častěji se svěřují se svou orientací blízkým přátelům než rodičům, označují se častěji za homosexuály, polovina z nich své dětství považuje za krizové, v korelaci s počtem respondentů z neúplných rodin jich polovina pochází z neúplné rodiny. Nejvyšší dosažené vzdělání je základní, což má svůj původ i ve věkové skladbě. Všichni mají potřebu vytvořit partnerský vztah, polovina uvádí heterosexuální vztah. Toleranci svého okolí hodnotí známkou 2,20, společnost 3,67. Svou sexuální orientaci považují v korelaci s celkovým počtem respondentů majoritně za „spíše heterosexuální“ (N = 4), stejný počet respondentů se hlásí k orientaci spíše homosexuální, jeden se považuje za bisexuála a zbytek za homosexuály. Tři respondenti jsou aktivními členy nějakého sdružení, které bojuje za práva gay-lesbické komunity. O sebevraždě vážně uvažoval jeden respondent, vůbec o ní neuvažoval také jen jeden respondent, nikdo neuvádí pokus o sebevraždu. Tito respondenti se od předchozího vzorku liší především tím, že svou orientaci vidí spíše heterosexuální a bisexuální, doposud se neidentifikovali jako homosexuálové, což se může odrážet i v tom, že své vražedné úmysly směřované směrem k rodičům přiznávají, ale nepovažují je za podstatné. Zajímavý je také fakt, že jen polovina uvádí heterosexuální vztah, což lze interpretovat i tak, že tito lidé tolik necítí potřebu svoji orientaci „léčit“ jako respondenti v předchozí skupině.

Předchozí skupině je více podobný vzorek devíti respondentů, kteří se pokusili o sebevraždu. Tito lidé tvoří největší podíl ve vzorku respondentů se středoškolským vzděláním. V korelaci s celkovým počtem respondentů pocházejících z liberálního prostředí překvapivě asi čtyřikrát častěji pochází z konzervativního prostředí¹, ze sídel větších než 500 000 obyvatel. Valná většina se hlásí k homosexuální orientaci, své dětství popisují většinou jako krizové. Tvoří významné procento respondentů pocházejících z neúplných rodin. Nikdo z nich nepochází z dětského domova, což platí i pro předchozí „sebevražedné“ vzorky. Svě toleranci svého okolí hodnotí 2,44, tolerantnost české společnosti 3,11. Všichni mají potřebu vytvořit trvalý vztah. Všichni se svěřili se svou orientací svým přátelům, dvě třetiny spolupracovníkům, pět respondentů rodičům. Jen jedna třetina z nich uvádí heterosexuální vztah, dva respondenti

¹ Pravděpodobně nelze zcela přijmout konstatování, že lidé vyznávající konzervativní hodnoty páchají sebevraždu méně často. Spíše záleží na motivu sebevraždy, právě minoritní sexuální orientace není konzervativními hodnotami dostatečně ošetřena a je s nimi podle mínění mnohých v naprostém rozporu.

heterosexuální pohlavní styk. Dva respondenti jsou aktivními členy nějakého sdružení, které bojuje za práva gay-lesbické komunity.

7 Závěr

Jedním z cílů této práce bylo také objasnit, jaké procento respondentů v určitých vzorcích partnera aktivně nehledá a přesto po něm touží. Z důvodu špatně položené otázky, která nezohledňovala to, že respondent může mít potřebu vytvořit partnerský vztah, ale zároveň nemusí svého partnera aktivně hledat¹, neboť ho již našel, nemají odpovědi respondentů výpovědní hodnotu. Nicméně lze říci, že největší procento (50 %) respondentů, kteří mají potřebu vytvořit partnerský vztah, ale aktivně partnera nehledají, bylo zjištěno ve vzorku bisexuálů. Tento poněkud pochybný výsledek lze také interpretovat v rámci sociální konstrukce bisexualita, která v podstatě neexistuje, což se odráží nejen v tomto směru. Jak naznačují i diskuse, zda bisexualita jako stejnocenná sexuální orientace vůbec existuje či zda představuje jen jakýsi kompromis mezi socializovaným normativním heterosexuálem a homosexuálními preferencemi. Bisexualita je nejméně čitelnou sexuální orientací.

Jak se ukazuje i v ostatních grafech, svou roli zde hraje i specifické prostředí střední školy, prostředí, ve kterém je silně zdůrazněna sexualita (a tak i normy a instituce spojené s heterosexuálem). Vznikají první vážné vztahy, lásky i zklamání, je zde poprvé zdůrazněno zařazení se do společnosti, ať již vrstevníků či v tom nejširším významu. Je zdůrazňováno mládí, radost a prožitky, mužský a ženský gender se v souvislosti s dospíváním jako vějíř rozevírají do celé své šíře. Dochází k manifestaci toho, co je typicky mužské a ženské, dochází k manifestaci heterosexuality. Prostor střední školy je často v anglické literatuře označován za velmi homofobní [6, 16, 19, 21, 23, 31, 33, 38, 40, 41, 42, 47, 53, 56], což koresponduje s neakceptujícími reakcemi směrem k homosexualitě lidí mladších 20 let [51] i grafem 6.3.3. Česká střední škola představuje chrám heterosexuálem, jenž je třeba odmítnutím homosexuality upevnit, a proto se v ní homosexuálové procházející coming-outem často necítí nejlépe.

Dochází k stále většímu vzájemnému vymezování heterosexuality a homosexuality. Homosexualita je (zvláště v tomto roce) aktuální společenské téma. Už se nejedná o diagnózu, o záležitost uzavřenou za zdmi psychiatrických léčen, která se týká jen několika deviantních jedinců, ale o možnou sexuální orientaci. Začíná „společenský coming-out“, heterosexuálem pozbývá normativity, už není jen jedna orientace a dva gendery, začínají se vytvářet sociální instituce spojené s homosexualitou, které jsou nesmírně důležité pro homosexuály i homosexuální komunitu. S existencí rovnocenné alternativy heterosexuality je spojená potřeba zaujmout k ní určitý postoj. Sociálně konstruovaná homosexualita umožňuje coming-out homosexuálů, podněcuje však (společně a absencí institucí spojených s homosexualitou²; homosexuálové nevědí, jak se k homosexuálům chovat) i internalizovanou homofobii. Strach, odpor a netolerantní postoje spojené s internalizovanou homofobií nejsou směřovány vůči konkrétním osobám, jsou anonymní, konfrontace homofobie se zcela konkrétním homosexuálem ji oslabuje.

¹ I když je velice pravděpodobné, že si velká část účastníků gay-chatů takto partnera snaží najít.

² Homosexuálové nechtějí být skupinou „na okraji společnosti“. Nechtějí být někdo, s kým se nepočítá. Homosexuálové, kteří svou orientaci přijali, nechtějí být „neviditelní“, tolerovaní devianti ani lidé bez kultury, jež by mohli „ctít a milovat“. Vytvoření sociálních institucí spojených s homosexualitou je vnímáno homosexuální komunitou jako přijetí. Sociální instituce brání asociálnímu chování (paradoxně prostředkem, jak homosexualitu jedince sloučit s „přirozeným řádem“ heteronormativní společnosti), v současnosti především šíření AIDS. [55]

Internalizovaná homofobie je důležitý společenský fenomén, reakce na existenci další možné sexuální orientace. „Chrání“ heteronormalitu, heterosexuální i genderovou identitu. Heterosexuál se skrze internalizovanou homofobii „brání“ coming-outu, který vnímá jako krizi, bolest a stres. Nikdo přece nechce trpět, nikdo nechce prožívat bolest, nikdo nechce být „na okraji společnosti“¹. Podobně jako Veřejný anonym z úvodu této práce internalizovaná homofobie zásadním způsobem ovlivňuje proces coming-outu homosexuálů. Coming-out se stává bouřlivějším a extrémnějším, neboť je ve společnosti stále více akcentován motiv vyhranění se.

Jak již bylo řečeno, sociální interakce hrají velice důležitou roli při přijetí vlastní minoritní sexuální orientace a identity, sám homosexuál je prožívá nesmírně intenzivně. Síť mezilidských vztahů, které jsme se dotkli při popisu coming-outu, homosexuála pouze nespoutává, ale zároveň je i sítí záchranou, zvláště pokud si uvědomíme, že o gay-komunitě můžeme hovořit pouze ve velkoměstě. Blízký (heterosexuální i homosexuální) empatický přítel(kyně) a skupina vrstevníků, kteří nerozlišují lidi podle orientace, a to i v nepřítomnosti homosexuála, hrají v procesu sebepřijetí nezastupitelnou roli. Společenské uznání (a tak i úspěch) přináší pocit přijetí², který umožňuje vyřešit homosexuálův vztah k rodičům, heterosexuální společnosti a především sám k sobě. Coming-out pak skutečně představuje proces sebepřijetí, nikoli zásadní krizi. Homosexuálové si nepřejí, aby se k nim přistupovalo jako k nemocným chudáčkům, jejichž citové a sexuální preference jsou pro ně společenský handicapem. Touží po přijetí, potvrzení své osobnosti, uznání a lidské důstojnosti pro ně samotné i jejich city v rámci heteronormativity.

¹ Právě v coming-outu se nejjasněji odrážejí postoje homosexuálova okolí (a společnosti) k homosexualitě. Coming-out homosexuálů nastavuje zrcadlo majoritní společnosti.

² Oscar Wilde po svém odsouzení přestal používat své jméno. Velký literát po vynesení rozsudku „zemřel“.

8 Literatura

1. ADAMS, HE., WRIGHT, LW., LOHR, BA. Is homophobia associated with homosexual arousal? *Journal of Abnormal Psychology*, 1996, vol. 105, no. 3, p. 440-445.
2. BAČOVÁ, V. Stres z odlišnosti a neplnenia sociálnych očakávaní - Aké sú možnosti neakceptovanej osoby? In: Oberta, R. - Titurusová, O.: *Zvládanie psychologickéj záťaže a stresu. Zborník príspevkov z Trenčianskych psychologických dní, 1.-2. 7.1999.* 1. vyd. Bratislava: Ministerstvo obrany SR 2000.
3. BAGLEY, C, TREMBLAY, P. Elevated rates of suicidal behavior in gay, lesbian, and bisexual youth. *Crisis*, 2000, vol. 21, no. 3, p. 111-117.
4. BERNAT, JA., CALHOUN, K S., ADAMS, HE., ZEICHNER, A. Homophobia and physical aggression toward homosexual and heterosexual individuals. *Journal of Abnormal Psychology*, 2001, vol. 110, no. 1, p. 179-187.
5. CHUANG, HT., ADDINGTON, D. Homosexual panic: a review of its concept. *Canadian Journal of Psychiatry*, 1988, vol.33, no. 7, p. 613-7.
6. CLARKE, V., KITZINGER, C., POTTER, J. 'Kids are just cruel anyway': lesbian and gay parents' talk about homophobic bullying. *British Journal of Social Psychology*, 2004, vol. 43, no.4, p. 531-50.
7. COLEMAN, E, ROSSER, BR, STRAPKO, N. Sexual and intimacy dysfunction among homosexual men and women. *Psychical Medicine*. 1992, vol. 10, no. 2, p. 257-271.
8. COLLINGS, SD. WELCH, S. Doctors must be more aware of problems of gay, lesbian, and bisexual youth. *British Medical Journal*. 2000, vol. 321, no. 23, p. 767.
9. CORNELSON, B. M.: Addressing the sexual health needs of gay and bisexual men in the health care settings. *Canadian Journal of Human Sexuality*.1998, vol. 7, no. 3, p. 261-273.
10. CULLEN, JM, WRIGHT, LW Jr, ALESSANDRI, M. The personality variable openness to experience as it relates to homophobia. *Journal of Homosexuality*, 2002, vol. 42, no. 4, p. 19-34.
11. DUPRAS A. Internalized homophobia and psychosexual adjustment among gay men. *Psychology of Reproduction*, 1994, vol. 75, no. 1, p. 23-28.
12. DŽUKA, J. WAROŠEK, R.: Subjektívna pohoda u homosexuálne orientovaných mužov. *Česká a Slovenská Psychiatrie*, roč. 92, 1996, č. 2, s. 90-98.
13. FAFEJTA, M. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 1. vyd. Věrovany: Nakladatelství Jana Piszkievicze 2004.
14. FELDMANN, J, MIDDLEMAN, AB. Adolescent sexuality and sexual behavior. *Current opinion in obstetrics & gynecology*. October 2002, vol. 14, no. 5, p. 489-93.
15. FOUCAULT, M. *Historie sexuality I. Vůle k věděni.* Praha: Herrmann a synové 1999.
16. GAROFALO, R., WOLF,RC., KESSEL, S., PALFREY, J., DURANT, RH. The Association Between Health Risk Behaviors and Sexual Orientation Among a School-based Sample of Adolescents. *Pediatrics*, 1998, vol. 101, no. 5, p. 895-902.
17. FIKAR, CR., KEITH , L. Information needs of gay, lesbian, bisexual, and transgendered health care professionals: results of an Internet survey. *Journal of Medical Library Association*. 2005, vol. 92, no. 1, p. 56-65.
18. GAINES, SO, HENDERSON, MC, KIM, M, GISTRAPP, S, YI, J, RUSBULT ,CE, HARDIN, DP, GAERTNER, L. Cultural Value Orientations, Internalized Homophobia, and Accommodation in Romantic Relationships. *Journal Homosexuality*, 2005, vol. 50, no. 1, p. 97-117.

19. GREEN BC. Homosexual signification: a moral construct in social contexts. *Journal of Homosexuality*, 2005. vol. 49, no. 2, p. 119-34.
20. HELIE, A. Holy hatred. *Reproductive Health Matters*. 2004, vol. 12, no. 23, p. 120-4.
21. HELLMAN, RE, GREEN, R, GRAY, JL, WILLIAMS, K. Childhood sexual identity, childhood religiosity, and "homophobia" as influences in the development of transsexualism, homosexuality, and heterosexuality. *Archivements in Genetical Psychiatry*. 1981, vol. 38, no. 8, p. 910-5.
22. JOHNSON, ME, BREMS, C, ALFORD-KEATING, P. Personality correlates of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 1997, vol. 34, no. 1, p. 57-69.
23. LARSSON, I, SVEDIN, CG. Sexual experiences in childhood: young adults' recollections. *Archivements in Sexual Behaviour*, 2002, vol. 31, no. 3, p. 263-273.
24. LINGIARDI, Vittorio, FALANGA, Simona, R. D'AUGELLI, Anthony. The Evaluation of Homophobia in an Italian Sample. *Archives of Sexual Behavior*, 2004, vol. 34, no. 1, p. 81-83
25. LIPPINCOTT, JA, WLAZELEK, B, SCHUMACHER, LJ. Comparison: attitudes toward homosexuality of international and American college students. *Psychology of Reproduction*, December 2000, vol. 87, no. 3, p. 1053-1056.
26. LOCK, J, KLEIS, B. Origins of homophobia in males. *Psychosexual vulnerabilities and defense development*. *American Journal of Psychotherapy*, 1998, vol. 52, no. 4, p. 425-436.
27. MACDONALD, R, COOPER T. Young gay men and suicide: A report of a study exploring the reasons which young men give for suicide ideation. *Youth Studies Australia* 1998, vol. 7, no. 4, p. 23-27.
28. MAYFIELD, W. The development of an Internalized Homonegativity Inventory for gay men. *Journal of Homosexuality*, 2001, vol. 41, no. 2, p. 53-76.
29. MEYER, IH. Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health of Social Behaviour*, 1995, vol.36, no.1, p. 38-56.
30. MONROE, M, BAKER, RC, ROLL, S. The relationship of homophobia to intimacy in heterosexual men. *Journal of Homosexuality*, April 1997, vol. 33, no. 2, p. 23-37.
31. MORROW, RG, GILL, DL. Perceptions of homophobia and heterosexism in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 2003, vol. 74, no. 2, p. 205-214.
32. NELSON, RD (1994). A self-schema analysis of gay male identity. [Ph.D. Thesis] California School of Professional Psychology, San Diego, DAI, Vol. 55-06B, p. 2408, 231 pages.
33. NICHOLAS, J, HOWARD, J. Better dead than gay? Depression, suicide ideation and attempt among a sample of gay and straight-identified males aged 18 to 24. *Youth Studies Australia*, 1998, vol. 17, no. 4, p. 28-33.
34. NORRIS, WP. Liberal attitudes and homophobic acts: the paradoxes of homosexual experience in a liberal institution. *Journal of Homosexuality*, 1992, vol. 22, no.4, p. 81-120.
35. ONDRISOVÁ, S.: Špecifická psychoterapeutickéj práce s lesbickými ženami a gejmi. [Diplomová práce], Bratislava, 1997, Univerzita Komenského, Filozofická fakulta.
36. ONDRISOVÁ, S. HERETIK, A. ŠÍPOŠOVÁ, M.: Homofóbia - dôsledky pre psychoterapiu. *Česká a Slovenská Psychiatrie*, roč. 95, 1999, č. 3, s. 135-141.
37. PARSONS, JT, BIMBI, DS, KOKEN, JA, HALKITIS, PN. Factors related to childhood sexual abuse among gay/bisexual male Internet escorts. *Journal of Children Sex Abuse*, 2005, vol. 14, no. 2, p. 1-23.

38. PATTERSON CJ. Children of lesbian and gay parents. *Child Development*, 1992, vol. 63, no. 5, p. 1025-42.
39. PEATE, I, SUOMINEN, T, VALIMAKI, M, LOHRMANN, C, MUINONEN, U. HIV/AIDS and its impact on student nurses. *Nurse Education Today*, 2002 August; vol. 22, no., 6, p. 492-501.
40. PLUMMER, DAVID C. The quest for modern manhood: masculine stereotypes, peer culture and the social significance of homophobia. *Journal of Adolescence*, February 2001, vol. 24, no. 1, p. 15-23.
41. POTEAT VP, ESPELAGE DL. Exploring the relation between bullying and homophobic verbal content: the homophobic content agent target (HCAT) scale. *Violence & Victimization*, 2005, vol. 20, no. 5, p. 513-28.
42. PROULX, R. Homophobia in northeastern Brazilian university students. *Journal of Homosexuality*, 1997, vol.34, no. 1, p. 47-56.
43. QUINN, TL. Sexual orientation and gender identity: an administrative approach to diversity. *Child Welfare*, 2002, vol. 81, no. 6, p. 913-928.
44. RIORDAN, Daniel. Interaction strategies of lesbian, gay, and bisexual healthcare practitioners in the clinical examination of patients: qualitative study. *BMJ*, 2004 vol. 22, no: 328, p. 1227–1229.
45. RÖNDAHL, Gerd, INNALA, Sune, CARLSSON, Marianne. Nursing staff and nursing students' emotions towards homosexual patients and their wish to refrain from nursing, if the option existed. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 2004, vol. 18, no. 1, p. 19-26.
46. ROSS, W, TIKKANEN, R, MANSSON, SA. Differences between Internet samples and conventional samples of men who have sex with men: implications for research and HIV interventions. *Social Science & Medicine*, 2000, vol. 51, no. 5, p. 749-58.
47. RUSSELL, Glenda M., RICHARDS, Jeffrey A. Stressor and Resilience Factors for Lesbians, Gay Men, and Bisexuals Confronting Antigay Politics. *American Journal of Community Psychology*, 2003, vol. 31, no. 3 - 4, p. 313 - 328.
48. SCHLEIFER, R. Jamaica: report documents homophobia and violence. *HIV AIDS Policy Law Review*, 2005, vol. 10, no. 1, p. 45-6.
49. SCHMIDT, KW, FOUCHARD, JR, KRASNIK, A, ZOFFMANN, H, JACOBSEN, HL, KREINER, S. Sexual behaviour related to psycho-social factors in a population of Danish homosexual and bisexual men. *Social Science & Medicine*, 1992, vol. 34, no. 10, p. 1119-1127.
50. STEIDLOVÁ, M. Postavení homosexuálů ve společnosti. [Práce Středoškolské odborné činnosti ČR], Gymnázium Zikmunda Wintra, Rakovník 2005
51. ŠÍPOŠOVÁ, M.: Homofóbia a jej vplyv na homosexuálnu menšinu. *Aspekt*, 1998, č.1, s. 241-261.
52. TASKER, F. Lesbian mothers, gay fathers, and their children: a review. *Journal of Developmental Behaviour Pediatrics*, 2005, vol. 26, no. 3, p. 224-40.
53. THURLOW, Crispin. Naming the "outsider within": homophobic pejoratives and the verbal abuse of lesbian, gay and bisexual high-school pupils. *Journal of Adolescence*, 2001, vol. 24, no. 1, p. 25-38.
54. VOPĚNKA, Petr. Veřejný anonym. *Vesmír*, říjen 2004, č. 10, s. 589
55. WAGNER, G, SERAFINI, J, RABKIN, J, REMIEN, R, WILLIAMS, J. Integration of one's religion and homosexuality: a weapon against internalized homophobia? *Journal of Homosexuality*, 1994, vol. 26, no. 4, p. 91-110.

56. WARWICK, Ian, AGGLETON, Peter, DOUGLAS, Nicola. Playing it safe: addressing the emotional and physical health of lesbian and gay pupils in the U.K. *Journal of Adolescence*, February 2001, vol. 24, no. 1, p.129-140.
57. *Wikipedia*: the free encyklopedia. [online]. Dostupné z URL: <http://en.wikipedia.org/>
58. WILKINSON, S., KITZINGER, C. The social construction of heterosexuality. *Journal of Gender Studies*, 1994, vol. 3, no. 3, p. 307-317.
59. *Zpovednice.cz*: stránka pro všechny smutné lidičky a pro ty, co jim chtějí pomoci. Dostupné z URL: <http://www.zpovednice.cz/detail.php?statusik=52418&kateg=1&nove=0&orderbyide>